

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
JEAN RICHARD DE LA TOUR
prednesené 16. februára 2023¹

Vec C-663/21

**Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl
za účasti
AA**

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Verwaltungsgerichtshof (Najvyšší správny súd, Rakúsko)]

a

**Vec C-8/22
XXX
proti**

Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podala Conseil d'État (Štátna rada, Belgicko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti – Azylová politika – Smernica 2011/95/EÚ – Normy pre priznanie postavenia utečenca alebo postavenia osoby s doplnkovou ochranou – Článok 14 ods. 4 písm. b) – Zrušenie postavenia utečenca – Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý spáchal obzvlášť závažný trestný čin – Nebezpečenstvo pre spoločnosť – Kontrola proporcionality – Dôkazné bremeno – Smernica 2008/115/ES – Návrat neoprávneného sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny – Odklad odsunu – Odsun považovaný za nezákonný z dôvodu zásady zákazu vrátenia alebo vyhostenia – Nemožnosť prijať rozhodnutie o návrate“

I. Úvod

1. Článok 14 ods. 4 a 5 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany² stanovuje popri dôvodoch zániku (článok 11) a vylúčenia (článok 12), že členské štáty majú možnosť zrušiť postavenie utečenca alebo odmietnuť priznať toto postavenie v prípade nebezpečenstva pre ich bezpečnosť alebo pre ich spoločnosť.

¹ Jazyk prednesu: francúzština.

² Ú. v. EÚ L 337, 2011, s. 9. Táto smernica predstavuje prepracovanie smernice Rady 2004/83/ES z 29. apríla 2004 o minimálnych ustanoveniach pre oprávnenie a postavenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva ako utečencov alebo osôb, ktoré inak potrebujú medzinárodnú ochranu, a obsah poskytovanej ochrany (Ú. v. EÚ L 304, 2004, s. 12; Mim. vyd. 19/007, s. 96).

2. Existencia tejto možnosti, odôvodnená snahou členských štátov uplatniť postup voči utečencom, ktorí ohrozujú ich bezpečnosť alebo ich spoločnosť, ale ktorí nemôžu byť vyhostení alebo vrátení, bola predmetom kritik, v rozsahu, v akom sa jej vytýkalo, že nezodpovedá dôvodom pre vylúčenie a zánik uvedeným v článku 1 častiach C až F Dohovoru o právnom postavení utečencov³, ktorý bol doplnený Protokolom týkajúcim sa právneho postavenia utečencov⁴ (ďalej len „Ženevský dohovor“).

3. Súdny dvor však vo svojom rozsudku zo 14. mája 2019, M a i. (Odňatie postavenia utečenca)⁵ nenašiel žiadnu skutočnosť, ktorá by mohla ovplyvniť platnosť článku 14 ods. 4 až 6 smernice 2011/95 z hľadiska článku 78 ods. 1 ZFEÚ a článku 18 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“). Predtým, ako Súdny dvor dospel k tomuto rozhodnutiu, sa najmä domnieval, že článok 14 ods. 4 a 5 tejto smernice sa má vykladať v tom zmysle, že v kontexte systému zavedeného touto smernicou nemá odňatie postavenia utečenca alebo nepriznanie tohto postavenia za následok, že dotknutý štátny príslušník tretej krajiny, ktorý spĺňa podmienky uvedené v článku 2 písm. d) tejto smernice v spojení s ustanoveniami kapitoly III uvedenej smernice, alebo osoba bez štátnej príslušnosti spĺňajúca takéto podmienky, prestane byť utečencom v zmysle tohto článku 2 písm. d) a článku 1 časti A Ženevského dohovoru⁶.

4. V nadväznosti na rozsudok M a i. (Odňatie postavenia utečenca) tieto návrhy na začatie prejudiciálneho konania teraz vyzývajú Súdny dvor, aby spresnil podmienky, za ktorých môžu členské štáty rozhodnúť o zrušení postavení utečenca.

5. Tieto návrhy na začatie prejudiciálneho konania sa konkrétnejšie týkajú výkladu článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95, ako aj článkov 5, 6, 8 a 9 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území.⁷

6. Pokiaľ ide o vec C-663/21, návrh na začatie prejudiciálneho konania bol podaný v rámci sporu medzi AA, štátnym príslušníkom tretej krajiny a Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Spolkový úrad pre cudzineckú agendu a azyl, Rakúsko, ďalej len „Úrad“), týkajúceho sa rozhodnutia tohto Úradu o zrušení postavenia utečenca AA, o odmietnutí priznať mu postavenie osoby oprávnenej na doplnkovú ochranu alebo vydať mu povolenie na pobyt z dôvodov hodných osobitného zreteľa, o rozhodnutí o jeho návrate spolu s uložením zákazu pobytu, o určení lehoty na dobrovoľný odchod a o vyhlásení, že jeho odsun nie je povolený.

7. Pokiaľ ide o vec C-8/22, návrh na začatie prejudiciálneho konania bol podaný v rámci sporu medzi XXX, štátnym príslušníkom tretej krajiny a Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Generálny komisár pre utečencov a osoby bez štátnej príslušnosti, Belgicko, ďalej len „Generálny komisár“) v súvislosti s rozhodnutím tohto komisára zrušiť jeho postavenie utečenca.

³ Podpísaný v Ženeve 28. júla 1951 [Zbierka zmlúv Organizácie Spojených národov, zv. 189, s. 150, č. 2545 (1954)] a ktorý nadobudol platnosť 22. apríla 1954.

⁴ Podpísaný v New Yorku 31. januára 1967 a ktorý nadobudol platnosť 4. októbra 1967. Pozri JANKU, L. in: Compatibility of Article 14 (4) and (6) of the Qualification Directive with the 1951 Refugee Convention. Príhovor prednesený pri príležitosti Nordic Asylum Law Seminar z 29. a 30. mája 2017, k dispozícii na tejto internetovej adrese: http://mhi.hi.is/sites/mhi.hi.is/files/nalsfiles/4/nals_paper_janku.pdf.

⁵ C-391/16, C-77/17 a C-78/17, EU:C:2019:403, ďalej len „rozsudok M a i. (Odňatie postavenia utečenca)“.

⁶ Pozri rozsudok M a i. (Odňatie postavenia utečenca) (bod 97).

⁷ Ú. v. EÚ L 348, 2008, s. 98.

8. Otázky, ktoré položili Verwaltungsgerichtshof („Najvyšší správny súd, Rakúsko) (vec C-663/21) a Conseil d'État (Štátna rada, Belgicko) (vec C-8/22) sa navzájom dopĺňajú a čiastočne prekrývajú, na základe čoho ich v týchto návrhoch preskúvam spoločne. Tieto otázky predovšetkým vyzývajú Súdny dvor, aby spresnil podmienky, ktorým podlieha zrušenie postavenia utečenca podľa článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95.

9. Toto ustanovenie stanovuje, že „členské štáty môžu zrušiť, ukončiť alebo odmietnuť obnoviť postavenie priznané utečencovi vládny, administratívnym, súdnym alebo kvázi súdnym orgánom, keď... po tom, ako bol odsúdený právoplatným rozsudkom za obzvlášť nebezpečný trestný čin, predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť tohto členského štátu“.

10. Tento dôvod zrušenia postavenia utečenca je priamo inšpirovaný formuláciou článku 33 ods. 2 Ženevského dohovoru, z ktorého vyplýva, že na zásadu zákazu vrátenia alebo vyhostenia sa nemôže odvolávať utečenec, „ktorý po tom, čo bol právoplatným rozsudkom uznaný za vinného z osobitne závažného trestného činu, predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť tohto štátu [v ktorom sa nachádza]“. Tá istá výnimka zo zásady zákazu vrátenia alebo vyhostenia je stanovená v článku 21 ods. 2 smernice 2011/95⁸.

11. V týchto návrhoch budem najprv obhajovať výklad, podľa ktorého článok 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 ukladá dve kumulatívne podmienky pre možnosť členských štátov zrušiť postavenie utečenca. V tejto súvislosti najprv vysvetlím, prečo sa domnievam, že existencia právoplatného odsúdenia za obzvlášť nebezpečný trestný čin predstavuje nevyhnutnú, ale nie dostatočnú podmienku na to, aby členský štát mohol zrušiť toto postavenie.

12. Následne uvediem dôvody, pre ktoré sa domnievam, že hrozba, ktorú predstavuje odsúdená osoba v čase prijatia rozhodnutia o zrušení postavenia utečenca, musí byť skutočná, existujúca a dostatočne závažná pre spoločnosť dotknutého členského štátu.

13. Napokon spresním, že rozhodnutie o zrušení postavenia utečenca musí podľa mňa dodržiavať zásadu proporcionality a v širšom zmysle základné práva dotknutej osoby, tak ako sú zaručené Chartou.

14. Vec C-663/21 nastoľuje dodatočnú problematiku týkajúcu sa výkladu smernice 2008/115. Kládne sa tu v podstate otázka, či rozhodnutie o návrate musí byť prijaté, keď dotknutý štátny príslušník tretej krajiny nemôže byť vrátený alebo vyhostený do svojej krajiny pôvodu. Vychádzajúc z najnovšej judikatúry Súdneho dvora, navrhнем Súdnemu dvoru odpovedať na túto otázku záporne.

II. Skutkové okolnosti sporov vo veciach samých a prejudiciálne otázky

A. Vec C-663/21

15. AA pricestoval neoprávnene do Rakúska 10. decembra 2014 a v ten istý deň podal žiadosť o medzinárodnú ochranu. Rozhodnutím Úradu z 22. decembra 2015 mu bolo priznané postavenie utečenca.

⁸ Pozri rozsudok M a i. (Odňatie postavenia utečenca) (bod 93).

16. Dňa 22. marca 2018 bol AA odsúdený na trest odňatia slobody na jeden rok a tri mesiace, ako aj na peňažný trest vo výške 180 denných sadzieb za spáchanie prečinov nebezpečného vyhrážania, poškodzovania cudzej veci, nedovoleného zaobchádzania s návykovými látkami a obchodovania s návykovými látkami. Dňa 14. januára 2019 bol AA odsúdený na trest odňatia slobody na tri mesiace za spáchanie prečinov úmyselného ublíženia na zdraví a nebezpečného vyhrážania. Dňa 11. marca 2019 bol odsúdený na trest odňatia slobody na šesť mesiacov za spáchanie prečinu ublíženia na zdraví v štádiu pokusu a nebezpečného vyhrážania. Výkon všetkých týchto trestov odňatia slobody bol podmiennečne odložený.

17. Dňa 13. augusta 2019 bol AA odsúdený na peňažný trest za agresívne správanie voči orgánu verejného dozoru.

18. Rozhodnutím z 24. septembra 2019 Úrad odňal AA postavenie utečenca a rozhodol, že mu neprizná postavenie osoby oprávnenej na doplnkovú ochranu alebo povolenie na pobyt z dôvodov hodných osobitného zreteľa. Úrad tiež vyhlásil, že voči AA bude vydané rozhodnutie o návrate spolu s uložením zákazu vstupu na územie a že sa určí lehota na dobrovoľný odchod, pričom uviedol, že odsun AA do Sýrie nebol povolený.

19. AA podal proti rozhodnutiu Úradu z 24. septembra 2019 sťažnosť na Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správny súd, Rakúsko). Následne vyhlásil, že túto sťažnosť berie späť v rozsahu, v akom sa týkala časti výroku tohto rozhodnutia konštatujúcej nezákonnosť jeho odsunu.

20. V dňoch 16. júna 2020 a 8. októbra 2020 bol AA odsúdený na tresty odňatia slobody na štyri a päť mesiacov bez toho, aby došlo k zrušeniu odkladu skôr vynesených podmiennečných trestov.

21. Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správny súd) rozsudkom z 28. mája 2021 zrušil rozhodnutie Úradu z 24. septembra 2019. Tento súd uviedol, že na to, aby bolo možné odňať postavenie utečenca, musia byť splnené štyri podmienky, a to že utečenec spáchal obzvlášť závažný trestný čin, že bol právoplatne odsúdený, že predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť a že verejný záujem na ukončení pobytu prevažuje nad jeho záujmom na zachovaní ochrany štátom, ktorý poskytol azyl.

22. Tento súd konštatoval, že AA splnil tri prvé podmienky, ale pokiaľ ide o štvrtú podmienku domnieval sa, že bolo potrebné vykonať vyváženie medzi záujmami Rakúskej republiky a záujmami AA pri zohľadnení rozsahu a povahy opatrení, ktorým by bol vystavený v prípade zrušenia medzinárodnej ochrany. Vzhľadom však na to, že AA by bol v prípade návratu do svojej krajiny pôvodu vystavený riziku mučenia alebo smrti, Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správny súd) sa domnieval, že jeho záujmy prevažovali nad záujmami Rakúskej republiky a že jeho postavenie utečenca nemá byť zrušené.

23. Úrad podal opravný prostriedok „Revision“ proti tomuto rozsudku na Verwaltungsgerichtshof (Najvyšší správny súd).

24. Úrad na podporu svojho opravného prostriedku uvádza, že judikatúra Verwaltungsgerichtshof (Najvyšší správny súd) stanovujúca štvrtú vyššie citovanú podmienku bola vypracovaná v kontexte, ktorý nie je porovnateľný s tým, ktorý je platný v súčasnosti. Odsun do krajiny pôvodu už nie je povolený v prípade, keď by dotknutá osoba bola vystavená následkom

vedúcim k porušeniu článkov 2 alebo 3 Dohovoru o ochrane ľudskej práv a slobôd⁹. Vyvažovanie záujmov v prejednávanej veci vykonané zo strany Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správny súd) teda nie je potrebné, pretože táto osoba mala nárok na ochranu pred odsunom vyplývajúcu z rozhodnutia konštatujúceho nemožnosť vrátenia alebo vyhostenia. Podľa Úradu takéto vyvažovanie záujmov by navyše mohlo ohroziť dôveryhodnosť systému ochrany stanoveného právom Únie v súlade so Ženevským dohovorom.

25. Vzhľadom na tieto tvrdenia Úradu sa vnútroštátny súd pýta na potrebu vykonať na účely uplatnenia článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 vyvažovanie predmetných záujmov, po tom, čo bolo konštatované, že dotknutá osoba bola právoplatne odsúdená za spáchanie obzvlášť závažného trestného činu a že predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť. Uvádza najmä, opierajúc sa o argumentáciu rozvinutú pred Úradom,¹⁰ že takéto vyvažovanie záujmov by mohlo byť vylúčené z dôvodu, že článok 14 ods. 4 písm. b) tejto smernice stanovuje zrušenie postavenia utečenca osobám, ktoré sa ukázali byť nehodné zachovať si toto postavenie z dôvodu ich rozsiahlej trestnej činnosti a nebezpečenstva, ktoré preto predstavujú pre spoločnosť.

26. Vnútroštátny súd okrem toho uvádza, že v každom prípade zrušenie postavenia utečenca neumožňuje zohľadniť potrebu predchádzať nebezpečenstvu, ktoré predstavuje osoba, ktorá sa dopustila rozsiahlej trestnej činnosti, pokiaľ je jej odsun nezákonný z dôvodu zákazu vrátenia alebo vyhostenia.

27. Opierajúc sa o právnu vedu a o vyhlásenia Európskeho podporného úradu pre azyl (EASO) vnútroštátny súd uvádza, že existujú odlišné názory na potrebu vykonať vyváženie záujmov medzi nebezpečenstvom pre spoločnosť, ktoré predstavuje dotknutý štátny príslušník tretej krajiny a rizikami, ktorým by bol tento štátny príslušník vystavený v prípade návratu do svojej krajiny pôvodu. Tento súd tiež zdôrazňuje, že rakúska judikatúra sa zdá byť v tomto bode v rámci Únie izolovaná a že táto judikatúra môže viesť k nemožnosti zbaviť daného štátneho príslušníka jeho postavenia utečenca.

28. Vnútroštátny súd okrem toho uvádza, že rakúske právo stanovuje, že v prípadoch, keď bola medzinárodná ochrana odňatá, ale odsun do krajiny pôvodu je nezákonný, musí byť prijaté rozhodnutie o návrate prípadne spolu so zákazom vstupu na územie. Pobyt dotknutého štátneho príslušníka tretej krajiny je teda v Rakúsku tolerovaný dovtedy, kým jeho odsun nebude možný, avšak bez toho, aby bol tento pobyt oprávnený.

29. Táto prax by sa mohla považovať za nezlučiteľnú so smernicou 2008/115 v rozsahu, v akom najmä vyžaduje prijatie rozhodnutia o návrate, ktoré je na neurčitú dobu zbavené akejkoľvek účinnosti, pretože odsun dotknutého štátneho príslušníka tretej krajiny sa považuje za nezákonný, až do prípadného prijatia opačného rozhodnutia vyhlasujúceho zákonnosť odsunu. Vnútroštátny súd sa v tomto kontexte pýta najmä na dosah rozsudku z 3. júna 2021, Westerwaldkreis¹¹.

⁹ Podpísaný v Ríme 4. novembra 1950.

¹⁰ Úrad najmä odkazuje na rozsudok z 9. novembra 2010, B a D (C-57/09 a C-101/09, EU:C:2010:661). Súdny dvor v tomto rozsudku na jednej strane rozhodol, že vylúčenie z priznania postavenia utečenca podľa článku 12 ods. 2 písm. b) alebo c) smernice 2004/83 nie je podmienené tým, že dotknutá osoba predstavuje existujúce nebezpečenstvo pre hostiteľský členský štát (bod 105) a na druhej strane, že toto vylúčenie nie je podmienené preskúmaním proporcionality vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu (bod 111).

¹¹ C-546/19, EU:C:2021:432.

30. Verwaltungsgerichtshof (Najvyšší správny súd) za týchto podmienok rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

- „1. Má sa pri posudzovaní toho, či možno zrušiť postavenie osoby s právom na azyl, ktoré bolo utečencovi predtým priznané príslušným orgánom, z dôvodu uvedeného v článku 14 ods. 4 písm. b) [smernice 2011/95], vykonať vyváženie prítomných záujmov a považovať ho za samostatné kritérium v takej podobe, že pre zrušenie je nevyhnutné, aby verejný záujem na návrate musel prevažovať nad záujmom utečenca na pokračovaní ochrany zo strany štátu poskytujúceho ochranu, pričom sa pritom porovnáva odsúdeniahodnosť zločinu a možné nebezpečenstvo pre spoločnosť so záujmom na ochrane cudzincov – zahŕňajúcim rozsah a povahu opatrení, ktoré mu hrozia?
2. Bránia ustanovenia [smernice 2008/115] a najmä jej články 5, 6, 8 a 9, vnútroštátnej úprave, podľa ktorej sa voči príslušníkovi tretej krajiny, ktorému bolo jeho doterajšie právo na pobyt ako utečencovi odňaté zrušením postavenia osoby s právom na azyl, vydá rozhodnutie o návrate aj vtedy, ak už v okamihu vydania rozhodnutia o návrate je isté, že odsun z dôvodu zákazu vyhostenia je na neurčitú dobu nemožný a to sa navyše konštatuje právoplatným spôsobom?“

31. Rakúska, belgická, česká, nemecká a holandská vláda, ako aj Európska komisia predložili písomné pripomienky.

B. Vec C-8/22

32. Rozhodnutím Generálneho komisára z 23. februára 2007 bolo XXX priznané postavenie utečenca.

33. Rozsudkom z 20. decembra 2010 Cour d'assises de Bruxelles (Porotný súd Brusel, Belgicko) odsúdil XXX na trest odňatia slobody na 25 rokov.¹²

34. Rozhodnutím zo 4. mája 2016 mu Generálny komisár odňal postavenie utečenca.

35. XXX podal žalobu proti tomuto rozhodnutiu na Conseil du contentieux des étrangers (Rada pre cudzinecké spory, Belgicko).

36. Rozsudkom z 26. augusta 2019 tento súdny orgán zamietol túto žalobu, pričom sa domnieval, že nebezpečenstvo, ktoré predstavoval XXX pre spoločnosť, vyplývalo z jeho odsúdenia za obzvlášť závažný trestný čin. V tomto kontexte neprináležalo Generálnemu komisárovi preukázať, že XXX predstavuje skutočné, existujúce a dostatočne vážne nebezpečenstvo pre spoločnosť. Prináleží skôr XXX, aby preukázal, že už nepredstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť.

37. Dňa 26. septembra 2019 podal XXX proti tomuto rozsudku kasačnú sťažnosť na Conseil d'État (Štátna rada).

¹² Hoci rozhodnutie vnútroštátneho súdu obsahuje iba veľmi málo spresnení o skutkových okolnostiach, o ktoré ide vo veci samej, belgická vláda vysvetľuje, že XXX bol v zásade odsúdený za lúpež a úmyselnú vraždu.

38. Na podporu svojho kasačného opravného prostriedku v podstate uvádza, že prináleží Generálnemu komisárovi preukázať existenciu skutočného, existujúceho a dostatočne vážneho nebezpečenstva pre spoločnosť a že je potrebné vykonať kontrolu proporcionality na účely určenia, či nebezpečenstvo, ktoré predstavuje, odôvodňuje zrušenie jeho postavenia utečenca.

39. Conseil d'État (Štátna rada) za týchto podmienok rozhodla prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

- „1. Má sa článok 14 ods. 4 písm. b) [smernice 2011/95] vykladať v tom zmysle, že stanovuje, že nebezpečenstvo pre spoločnosť vyplýva zo samotnej skutočnosti, že osoba, ktorej bolo priznané postavenie utečenca, bola odsúdená právoplatným rozsudkom za obzvlášť závažný trestný čin, alebo sa má vykladať v tom zmysle, že samotné odsúdenie právoplatným rozsudkom za obzvlášť závažný trestný čin nepostačuje na preukázanie toho, že táto osoba predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť?
2. Ak samotné odsúdenie právoplatným rozsudkom za obzvlášť závažný trestný čin nepostačuje na preukázanie toho, že predstavuje hrozbu pre spoločnosť, má sa článok 14 ods. 4 písm. b) [smernice 2011/95] vykladať v tom zmysle, že ukladá členskému štátu povinnosť preukázať, že žalobca aj po svojom odsúdení stále predstavuje hrozbu pre spoločnosť? Je členský štát povinný preukázať, že nebezpečenstvo je skutočné a existujúce, alebo stačí, keď preukáže existenciu potenciálneho nebezpečenstva? Má sa článok 14 [ods. 4] písm. b) [tejto smernice], vykladaný samostatne alebo v spojení so zásadou proporcionality, vykladať v tom zmysle, že umožňuje zrušenie postavenia utečenca len v prípade, že je takéto zrušenie primerané a nebezpečenstvo, ktoré predstavuje osoba, ktorej bolo toto postavenie priznané, je dostatočne vážne na odôvodnenie takéhoto zrušenia?
3. V prípade, že členský štát nemusí preukázať, že žalobca aj po svojom odsúdení stále predstavuje hrozbu pre spoločnosť a že táto hrozba je skutočná, existujúca a dostatočne vážna na odôvodnenie zrušenia postavenia utečenca, má sa článok 14 [ods. 4] písm. b) [smernice 2011/95] vykladať v tom zmysle, že z neho vyplýva, že nebezpečenstvo pre spoločnosť je v zásade preukázané tým, že osoba, ktorej bolo priznané postavenie utečenca, bola odsúdená právoplatným rozsudkom za obzvlášť závažný trestný čin, ale že tento členský štát môže preukázať, že takéto nebezpečenstvo pre spoločnosť nepredstavuje alebo už nepredstavuje?“

40. XXX, belgická a holandská vláda, ako aj Komisia predložili písomné pripomienky.

41. Na pojednávaní spoločnom pre obe veci, ktoré sa konalo 10. novembra 2022, XXX, belgická a holandská vláda, ako aj Komisia predniesli ústne pripomienky a ústne odpovedali na otázky, ktoré im položil Súdny dvor.

III. Analýza

A. O výklade článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95

42. Pokiaľ ide o výklad článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95, právna diskusia v prejednávanych veciach sa týka viacerých bodov.

43. Po prvé sa treba domnievať, že toto ustanovenie kladie dve kumulatívne podmienky na účely toho, aby mohol členský štát zrušiť postavenie priznané utečencovi, a síce na jednej strane existenciu odsúdenia právoplatným rozsudkom za obzvlášť závažný trestný čin a na druhej strane preukázanie toho, že osoba, ktorá bola takto odsúdená, predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť tohto členského štátu?

44. Po druhé, ak bude na túto prvú otázku daná kladná odpoveď, aké musia byť charakteristiky tohto nebezpečenstva pre spoločnosť? Predovšetkým, musí členský štát preukázať, že dotknutý štátny príslušník tretej krajiny po svojom odsúdení stále predstavuje hrozbu pre jeho spoločnosť? Okrem toho, analogicky s tým, ako Súdny dvor rozhodol vo vzťahu k iným ustanoveniam práva Únie, musí ísť o skutočné, existujúce a dostatočne vážne nebezpečenstvo?

45. Po tretie, podlieha rozhodnutie členského štátu zrušiť postavenie priznané utečencovi podľa článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 dodržiavaniu zásady proporcionality? Ak áno, ktoré skutočnosti treba zvážiť? Predovšetkým, musí príslušný orgán pristúpiť k vyváženiu medzi záujmom hostiteľského členského štátu na ochranu svojej spoločnosti a záujmom dotknutého štátneho príslušníka tretej krajiny na zachovaní ochrany v tomto členskom štáte?

46. Pred preskúmaním týchto jednotlivých bodov uvediem niekoľko úvodných poznámok o podmienke týkajúcej sa právoplatného odsúdenia za obzvlášť závažný trestný čin.

1. Úvodné poznámky o podmienke týkajúcej sa právoplatného odsúdenia za obzvlášť závažný trestný čin

47. Uvádzam, že žiadna z otázok položených vnútroštátnymi súdmi sa netýka toho, čo znamená skutočnosť, že dotknutý štátny príslušník tretej krajiny musí byť „odsúdený právoplatným rozsudkom za obzvlášť nebezpečný trestný čin“. Táto otázka je naproti tomu priamo položená v rámci veci *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (C-402/22)*, v súčasnosti prejednávanej na Súdnom dvore, na návrh Raad van State (Štátna rada, Holandsko). V rozsahu, v akom teda táto vec poskytne vhodný rámec na vymedzenie obrysov tejto podmienky¹³ sa tu obmedzím na uvedenie nasledujúcich poznámok, ktoré sú odôvodnené kontrastom, ktorý existuje medzi jednotlivými odsúdeniami vyhlásenými v prejednávaných veciach.

48. Vec C-663/21 sa týka štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorého postavenie utečenca bolo zrušené po jeho odsúdení na viaceré podmienené tresty odňatia slobody za rôzne prečiny. Pokiaľ ide o vec C-8/22, tá sa týka štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorého postavenie utečenca bolo zrušené po jeho odsúdení na trest odňatia slobody na 25 rokov za spáchanie viacerých trestných činov, medzi ktorými aj úmyselnej vraždy.

49. Intuitívne a s výhradou podrobnejšej definície pojmu „odsúdenie za obzvlášť nebezpečný trestný čin“, odsúdenie na trest odňatia slobody v takom rozsahu a za také trestné činy, o aké ide vo veci C-8/22, zdá sa patriť pod túto definíciu, alebo prinajmenšom nie je zjavne mimo jej pôsobnosti.

¹³ Pôjde najmä o určenie toho, či požiadavky a parametre, ktoré treba zohľadniť na účely záveru, že určitá osoba sa dopustila „závažného trestného činu“ v zmysle článku 17 ods. 1 písm. b) smernice 2011/95, sú tiež relevantné pre rozhodnutie, či osoba spáchala „obzvlášť nebezpečný trestný čin“ v zmysle článku 14 ods. 4 písm. b) tejto smernice. Pozri k výkladu článku 17 ods. 1 písm. b) smernice 2011/95 rozsudok z 13. septembra 2018, Ahmed (C-369/17, EU:C:2018:713).

50. Naproti tomu v rámci veci C-663/21 je možné klásť si otázku o tom, či viaceré odsudzujúce rozsudky na podmienené tresty odňatia slobody za trestné činy, z ktorých ani jeden nemožno pri samostatnom posudzovaní kvalifikovať za „obzvlášť závažný trestný čin“, spĺňajú podmienku stanovenú v článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95. Vedie to najmä k otázke, či kumulatívny účinok viacerých trestných činov umožňuje dosiahnuť stupeň osobitnej závažnosti, ktorý je požadovaný týmto ustanovením.

51. Nebudem tu rozhodovať o tých otázkach, ktoré neboli predmetom diskusie v rámci prejednávanych vecí a obmedzím sa na upriamenie pozornosti vnútroštátnych súdov na skutočnosť, že pri vyvodzovaní následkov odpovedí, ktoré dá Súdny dvor na ich otázky, budú musieť zohľadniť predchádzajúce overenie týkajúce sa existencie alebo neexistencie odsúdenia za „obzvlášť závažný trestný čin“ v zmysle článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95. Ide tu totiž o nevyhnutnú podmienku pre výkon možnosti zrušiť postavenie utečenca, ktorú ponúka toto ustanovenie.

52. Ide však o dostatočnú podmienku na účely výkonu tejto možnosti zrušenia? Odpoveď na túto otázku vyžaduje spresniť vzťah, ktorý existuje na účely uplatňovania článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 medzi právoplatným odsúdením za obzvlášť závažný trestný čin a existenciou nebezpečenstva pre spoločnosť, s cieľom vyvodiť záver, či ide alebo nie o dve kumulatívne podmienky.

2. O vzťahu medzi právoplatným odsúdením za obzvlášť závažný trestný čin a existenciou nebezpečenstva pre spoločnosť

53. Vnútroštátny súd sa svojou prvou a treťou otázkou vo veci C-8/22 v podstate pýta, či sa článok 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 má vykladať v tom zmysle, že dôvod zrušenia postavenia utečenca stanovený v tomto ustanovení môže byť uplatnený, keď je preukázané, že dotknutá osoba bola právoplatným rozsudkom odsúdená za obzvlášť závažný trestný čin, bez toho, aby bolo potrebné overiť ako samostatnú podmienku, či táto osoba predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť členského štátu, v ktorom sa nachádza.

54. Tieto otázky vyžadujú určiť, či vzťah medzi dvoma prvkami, ktoré predstavujú na jednej strane právoplatné odsúdenie za obzvlášť závažný trestný čin a na druhej strane existencia nebezpečenstva pre spoločnosť dotknutého členského štátu, je vzťahom automatickej príčinnej súvislosti, na základe čoho prvý prvok nevyhnutne zahŕňa druhý prvok, alebo či ide o dva prvky, ktoré napriek vzájomnému prepojeniu musia byť každý predmetom samostatného preukázania.

55. Inak povedané, treba sa domnievať, že článok 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 kladie jedinú podmienku pre zrušenie postavenia utečenca, a to aby nebezpečenstvo pre spoločnosť vyplývalo zo samotnej skutočnosti, že osoba s postavením utečenca bola právoplatne odsúdená za obzvlášť nebezpečný trestný čin? Alebo sa má usudzovať, že toto ustanovenie kladie dve podmienky pre toto zrušenie, na základe čoho okrem existencie právoplatného odsúdenia za obzvlášť nebezpečný trestný čin bude musieť členský štát preukázať, že utečenec predstavuje nebezpečenstvo pre jeho spoločnosť?

56. Zdá sa, že o tomto bode existuje nezhoda medzi členskými štátmi. Niektoré sa domnievajú, že odsúdenie za obzvlášť nebezpečný trestný čin je v každom prípade dostatočné na to, aby sa dospelo k záveru, že dotknutá osoba predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť. Iné si myslia, že

je tiež potrebné preukázať existenciu tohto nebezpečenstva ako samostatnú podmienku.¹⁴

57. Podobne ako Komisia sa domnievam, že hoci právoplatné odsúdenie za obzvlášť nebezpečný trestný čin predstavuje nevyhnutnú podmienku na to, aby mohlo byť zrušené postavenie utečenca podľa článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95, nejde o dostatočnú podmienku.¹⁵ V tomto ohľade treba tiež zistiť a preukázať, že dotknutá osoba predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť členského štátu, v ktorom sa nachádza. Toto ustanovenie teda stanovuje dve podmienky, ktoré napriek tomu, že sú prepojené, sú samostatné a musia byť splnené kumulatívne. Právoplatné odsúdenie za obzvlášť nebezpečný trestný čin je teda súčasne podmienkou existencie nebezpečenstva pre spoločnosť v súlade s týmto ustanovením a relevantným prvkom pre posúdenie tohto nebezpečenstva. Ako vysvetlím nižšie, toto odsúdenie však nepredstavuje jediný prvok na účely tohto posúdenia.

58. Znenie článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 podľa môjho názoru svedčí v prospech tohto výkladu.

59. V tejto súvislosti uvádzam, že hoci existujú rozdiely medzi jazykovými verziami tohto ustanovenia,¹⁶ toto ustanovenie vyjadruje myšlienku, podľa ktorej musí byť dotknutá osoba nielen odsúdená za obzvlášť nebezpečný trestný čin, ale musí byť tiež preukázané, že existuje vzťah medzi trestným činom, za ktorý bola táto osoba odsúdená a nebezpečenstvom, ktoré predstavuje. Uvedená osoba tak musí predstavovať nebezpečenstvo z dôvodu trestného činu, ktorý spáchala.¹⁷

60. Nebezpečenstvo pre spoločnosť, ktoré je vyžadované článkom 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95, teda nie je preukázané, ak sa zakladá na tvrdeniach týkajúcich sa trestných činov spáchaných danou osobou, alebo jej všeobecného správania, ktoré nevedli k právoplatnému odsudzujúcemu rozsudku za obzvlášť nebezpečný trestný čin.

61. Rovnako ako Súdny dvor uviedol v súvislosti so zodpovedajúcim dôvodom uvedeným v článku 21 ods. 2 smernice 2004/83 umožňujúcim vrátiť alebo vyhostiť utečenca, treba sa domnievať, že článok 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 podmieňuje zrušenie postavenia utečenca prísny podmienkam, keďže predovšetkým iba utečenec, ktorý bol právoplatným rozsudkom odsúdený za „obzvlášť nebezpečný trestný čin“, môže byť považovaný za predstavujúci „nebezpečenstvo pre spoločnosť tohto členského štátu“¹⁸. Tieto prísne podmienky zodpovedajú

¹⁴ Pozri najmä správu Komisie s názvom „Evaluation of the application of the recast Qualification Directive (2011/95/EU)“, 2019, s. 135, k dispozícii na tejto internetovej stránke: <https://www.statewatch.org/media/documents/news/2019/feb/eu-ceas-qualification-directive-application-evaluation-1-19.pdf>.

¹⁵ Pozri v tomto zmysle KRAFT, I.: Article 14, Revocation of, ending of or refusal to renew refugee status. In: HAILBRONNER, K., THYM, D.: *EU Immigration and Asylum Law: A Commentary*. München: C. H. Beck, 2. vydanie, 2016, s. 1225 – 1233, predovšetkým s. 1231.

¹⁶ Pozri napríklad nemeckú, holandskú a fínsku jazykovú verziu, ktoré uvádzajú, že daný utečenec predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť dotknutého členského štátu „pretože“ bol právoplatne odsúdený za obzvlášť závažný trestný čin.

¹⁷ Pozri najmä BEAA: *Analyse juridique, Fin de la protection internationale: articles 11, 14, 16 et 19 de la Directive Qualification (2011/95/UE)*, 2018, s. 53, k dispozícii na tejto internetovej stránke: https://euaa.europa.eu/sites/default/files/ending-international-protection_fr.pdf.

¹⁸ Pozri rozsudok z 24. júna 2015, T. (C-373/13, ďalej len „rozsudok T.“, EU:C:2015:413, bod 72).

závažným následkom, ku ktorým vedie zrušenie postavenia utečenca, a síce, že dotknutá osoba stratí všetky práva a výhody uvedené v kapitole VII tejto smernice, keďže tieto práva a výhody sú spojené s daným postavením.¹⁹

62. Existencia vzťahu medzi dvoma prvkami uvedenými v článku 14 ods. 4 písm. b) tejto smernice však podľa mňa neznamená, že existencia nebezpečenstva pre spoločnosť by mala byť vo všetkých prípadoch považovaná za automaticky vyplývajúcu z odsúdenia za obzvlášť nebezpečný trestný čin, čím by sa stalo zbytočným preukazovanie tohto nebezpečenstva.

63. Bez ohľadu na to, aké sú jazykové verzie a spôsoby, akým vyjadrujú vzťah medzi právoplatným odsúdením za obzvlášť nebezpečný trestný čin a existenciou nebezpečenstva pre spoločnosť, okolnosť, že znenie tohto ustanovenia uvádza tieto dva prvky ma totiž vedie k názoru, že normotvorca Únie tým stanovil, že na to, aby bolo možné zrušiť postavenie utečenca, musia byť splnené dve kumulatívne podmienky. Ak by nebezpečenstvo pre spoločnosť nepredstavovalo samostatnú podmienku, tento normotvorca by sa logicky uspokojil s tým, že by zrušenie postavenia utečenca umožnil len na základe odsúdenia za obzvlášť nebezpečný trestný čin.²⁰

64. To napokon tento normotvorca aj urobil, keď napríklad stanovil medzi dôvodmi vylúčenia zo získania postavenia utečenca spáchanie „vážneho nepolitického trestného činu“ v článku 12 ods. 2 písm. b) smernice 2011/95 a medzi dôvodmi vylúčenia z oprávnenia na doplnkovú ochranu spáchanie „závažného trestného činu“ v článku 17 ods. 1 písm. b) tejto smernice. Uvádzam tiež, že v rámci dôvodov vylúčenia z oprávnenia na doplnkovú ochranu predstavuje vážny dôvod domnievať sa, že dotknutá osoba „predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť alebo bezpečnosť štátu, v ktorom [je] prítomná“, oddelený a samostatný dôvod vylúčenia.

65. Pri porovnaní s týmito ustanoveniami vyvodzujem zo špecifickej formulácie článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95, že existencia nebezpečenstva pre spoločnosť nemôže vyplývať automaticky a vo všetkých prípadoch z odsúdenia za obzvlášť závažný trestný čin, pokiaľ nemá byť zbytočnou požiadavka, podľa ktorej dotknutá osoba musí predstavovať nebezpečenstvo pre spoločnosť.

66. Na rozdiel od toho, čo tvrdí belgická vláda, výklad, ktorý uprednostňuje existenciu dvoch kumulatívnych podmienok, nemá za následok zbavenie potrebného účinku ďalšieho dôvodu zrušenia postavenia utečenca, ktorý je uvedený v článku 14 ods. 4 písm. a) smernice 2011/95, pokiaľ existujú primerané dôvody považovať utečenca za „nebezpečenstvo pre bezpečnosť členského štátu, v ktorom je prítomný“. Tento dôvod má totiž podľa mňa svoju vlastnú pôsobnosť, keďže zahŕňa súčasne vnútornú i vonkajšiu bezpečnosť členského štátu. Na základe toho zásah do fungovania inštitúcií a základných verejných služieb, ako aj prežitie obyvateľstva, rovnako ako riziko vážneho narušenia vonkajších vzťahov alebo mierového spolužitia národov,

¹⁹ Pozri rozsudok M a i. (Odňatie postavenia utečenca) (bod 99). Predovšetkým uplatňovanie článku 14 ods. 4 alebo 5 smernice 2011/95 má najmä za následok, že dotknutá osoba stratí povolenie na pobyt, ktoré článok 24 tejto smernice viaže na postavenie utečenca v zmysle uvedenej smernice (bod 103). Utečenca dotknutého opatrením prijatým na základe článku 14 ods. 4 alebo 5 smernice 2011/95 tak možno považovať za osobu, ktorá sa na území dotknutého členského štátu nezdržiava, alebo už nezdržiava zákonne (bod 104.) Ako však výslovne stanovuje článok 14 ods. 6 uvedenej smernice, táto osoba má aj naďalej priznané určité práva zakotvené v Ženevskom dohovore, čo potvrdzuje, že je alebo zostáva utečencom, najmä v zmysle článku 1 časti A Ženevského dohovoru, a to aj napriek odňatiu alebo nepriznaniu postavenia utečenca (bod 99).

²⁰ Ako správne uviedla Komisia, výslovný odkaz na nebezpečenstvo pre spoločnosť dotknutého členského štátu v znení článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 nemožno chápať ako len nadbytočnú zmienku, ale skutočne ako podmienku, ktorá musí byť tiež splnená.

alebo aj dosah na vojenské záujmy môžu ovplyvňovať verejnú bezpečnosť.²¹ Takto chápané nebezpečenstvo pre bezpečnosť členského štátu v zmysle článku 14 ods. 4 písm. a) smernice 2011/95 sa odlišuje od nebezpečenstva pre spoločnosť členského štátu, ktoré je uvedené v článku 14 ods. 4 písm. b) tejto smernice a ktoré sa skôr týka zachovania verejného poriadku dotknutého členského štátu.²²

67. Výklad, pri ktorom sa od príslušného orgánu vyžaduje, aby sa pri uplatnení tohto ustanovenia neobmedzoval na zohľadnenie skoršieho odsudzujúceho rozsudku na účely zrušenia postavenia utečenca, je podľa môjho názoru podporený potrebou reštriktívneho výkladu tohto ustanovenia, vzhľadom na cieľ smernice 2011/95.

68. V súlade s tým, čo uvádza jej odôvodnenie 12, je totiž cieľom tejto smernice na jednej strane zaistiť, aby členské štáty uplatňovali spoločné kritériá pre identifikáciu osôb, ktoré skutočne potrebujú medzinárodnú ochranu, a na druhej strane zaistiť minimálnu úroveň výhod pre tieto osoby vo všetkých členských štátoch.

69. Postavenie utečenca musí byť priznané osobe, ktorá spĺňa minimálne ustanovenia stanovené právom Únie. Podľa článku 13 smernice 2011/95 členské štáty priznajú postavenie utečenca štátnemu príslušníkovi tretej krajiny alebo osobe bez štátneho občianstva, ktorí sú oprávnení ako utečenci v súlade s kapitolami II a III tejto smernice.

70. Článok 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 stanovuje dôvod zrušenia postavenia utečenca, ktorý predstavuje výnimku zo všeobecného pravidla stanoveného v článku 13 tejto smernice a ktorý má za následok obmedzenie práv a výhod uvedených v kapitole VII tejto smernice. Tento dôvod zrušenia musí byť teda podľa mňa vykladaný reštriktívne, čo znamená, že môže byť uplatnený, len ak príslušný orgán preukáže, že na jednej strane dotknutý štátny príslušník tretej krajiny bol právoplatne odsúdený za obzvlášť nebezpečný trestný čin a na druhej strane, že tento štátny príslušník predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť členského štátu, v ktorom sa nachádza.

71. Tento výklad sa mi tiež zdá byť koherentný s výkladom článku 33 ods. 2 Ženevského dohovoru, ktorý najmä stanovuje, že na zásadu zákazu vrátenia alebo vyhostenia sa nemôže odvolávať utečenec, „ktorý po tom, čo bol právoplatným rozsudkom uznaný za vinného z osobitne závažného trestného činu, predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť [štátu, v ktorom sa nachádza]“. V tejto súvislosti uvádzam, že hoci má toto ustanovenie odlišný predmet, keďže stanovuje výnimky zo zásady zákazu vrátenia alebo vyhostenia, je nesporné, že bolo zdrojom pre stanovenie dôvodov zrušenia postavenia utečenca uvedených normotvorcom

²¹ Pozri analogicky, pokiaľ ide o článok 24 ods. 1 smernice 2004/83, rozsudok T. (bod 78 a citovaná judikatúra). Považujem tiež za relevantné prihliadnúť na výklad, ktorý bol daný pojmu „nebezpečenstvo pre bezpečnosť štátu“, v ktorom sa nachádza utečenec, v zmysle článku 33 ods. 2 Ženevského dohovoru. Toto ustanovenie totiž inšpirovalo tak znenie článku 14 ods. 4 písm. a) smernice 2011/95, ako aj článku 21 ods. 2 písm. a) tejto smernice. Podľa komentára k tomuto Dohovoru uverejneného v r. 1997 Oddelením medzinárodnej ochrany Úradu vysokého komisára OSN pre utečencov (HCR), k dispozícii na tejto internetovej stránke: <https://www.unhcr.org/3d4ab5fb9.pdf>, sa „na pojem ‚národná bezpečnosť‘ alebo ‚bezpečnosť štátu‘ odkazuje v prípade činov určitej závažnosti, ktoré priamo alebo nepriamo porušujú ústavu (vláda), územnú celistvosť, nezávislosť alebo vonkajšiu bezpečnosť dotknutého štátu“ (voľný preklad) (s. 140).

²² Aj v tomto prípade môže výklad Ženevského dohovoru pomôcť lepšie pochopiť pojem „nebezpečenstvo pre spoločnosť“ členského štátu v zmysle článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95. V tejto súvislosti uvádzam, že z komentára citovaného v predchádzajúcej poznámke pod čiarou v súvislosti so zodpovedajúcim pojmom „nebezpečenstvo pre spoločnosť“ štátu, v ktorom sa nachádza utečenec, v zmysle článku 33 ods. 2 tohto Dohovoru vyplýva, že tento pojem je definovaný nasledujúcim spôsobom: „nebezpečenstvo pre pokojný život obyvateľstva v jeho rôznych aspektoch. V tomto zmysle bude určitá osoba považovaná za nebezpečenstvo pre spoločnosť, ak ničí komunikačné prostriedky, spôsobuje výbuch alebo požiar v obydliach alebo iných zariadeniach, napáda alebo útočí na pokojných občanov, dopustí sa vlámania, ozbrojenej lúpeže alebo únosu a podobne, v skratke, ak naruša alebo ohrozuje občiansky život a predovšetkým, ak to robí vo veľkom rozsahu, na základe čoho sa stáva verejnou hrozbou“ (voľný preklad) (s. 143).

Únie v článku 14 ods. 4 smernice 2011/95. Považujem teda za vhodné prihliadnúť na výklad článku 33 ods. 2 tohto Dohovoru, ktorý predstavuje, ako vyplýva z odôvodnení 4, 23 a 24 smernice 2011/95, základný kameň medzinárodného právneho režimu ochrany utečencov.²³

72. Všeobecnejšie, domnievam sa, že vzhľadom na to, že hypotézy týkajúce sa článku 14 ods. 4 a 5 smernice 2011/95, v ktorých môžu členské štáty zrušiť alebo odmietnuť priznať postavenie utečenca, v podstate zodpovedajú tým, v ktorých môžu členské štáty vyhostiť alebo vrátiť utečenca podľa článku 21 ods. 2 tejto smernice a článku 33 ods. 2 Ženevského dohovoru, dôvody uvedené v týchto ustanoveniach by sa mali vykladať rovnakým spôsobom.

73. V rozsahu, v akom výklad článku 33 ods. 2 Ženevského dohovoru, zdá sa, uprednostňuje existenciu dvoch podmienok, ktorými sú na jednej strane právoplatné odsúdenie za obzvlášť nebezpečný trestný čin a na druhej strane existencia nebezpečenstva pre spoločnosť štátu, v ktorom sa nachádza dotknutý utečenec,²⁴ podporuje to moje presvedčenie o tom, že zodpovedajúce dôvody uvedené tak v článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95, ako aj v článku 21 ods. 2 písm. b) tejto smernice tiež vyžadujú splnenie oboch týchto kumulatívnych podmienok.

74. Z vyššie uvedených skutočností podľa mňa vyplýva, že článok 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 sa má vykladať v tom zmysle, že dôvod zrušenia postavenia utečenca stanovený v tomto ustanovení môže byť členským štátom uplatnený len ak preukáže, že na jednej strane dotknutá osoba bola právoplatne odsúdená za obzvlášť závažný trestný čin a na druhej strane, že táto osoba predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť tohto členského štátu.

75. Teraz treba spresniť charakteristiky, ktoré musí mať toto nebezpečenstvo.

3. O charakteristikách nebezpečenstva pre spoločnosť

76. Vnútroštátny súd sa svojou druhou otázkou vo veci C-8/22 v podstate pýta, či sa článok 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 má vykladať v tom zmysle, že zrušenie postavenia utečenca založené na tomto ustanovení podlieha existencii skutočného, existujúceho a dostatočne závažného nebezpečenstva pre spoločnosť tohto členského štátu.

77. Svojou otázkou, či nebezpečenstvo pre spoločnosť uvedené v článku 14 ods. 4 písm. b) tejto smernice musí byť skutočné, existujúce a dostatočne vážne, sa tento súd Súdneho dvora pýta, či je potrebné uplatniť na toto ustanovenie všeobecné pravidlo stanovené Súdny dvorom v jeho judikatúre týkajúcej sa hrozby pre verejný poriadok.

78. Ide predovšetkým o judikatúru, ktorou Súdny dvor zakotvil v oblasti voľného pohybu občanov Únie pravidlo, podľa ktorého občan Únie, ktorý využil svoje právo voľného pohybu, môže byť považovaný za hrozbu pre verejný poriadok len vtedy, ak jeho individuálne správanie predstavuje skutočnú, existujúcu a dostatočne vážnu hrozbu ovplyvňujúcu jeden zo základných záujmov

²³ Pozri najmä rozsudok M a i. (Odňatie postavenia utečenca) (bod 81 a citovaná judikatúra). Pozri tiež, pokiaľ ide o potrebu vykladať ustanovenia smernice 2011/95 pri dodržiavaní Ženevského dohovoru, rozsudok z 13. septembra 2018, Ahmed (C-369/17, EU:C:2018:713, bod 41 a citovaná judikatúra).

²⁴ Pozri *The refugee Convention, 1951: the Travaux préparatoires analysed with a Commentary by Dr Paul Weis*, s. 246, k dispozícii na tejto internetovej adrese:
<https://www.unhcr.org/protection/travaux/4ca34be29/refugee-convention-1951-travaux-preparatoires-analysed-commentary-dr-paul.html>.

spoločnosti,²⁵ pričom toto pravidlo bolo následne kodifikované v sekundárnom práve.²⁶ Toto pravidlo bolo tiež uplatnené na štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí nie sú rodinnými príslušníkmi občanov Únie. Bolo tak opakovane uplatnené na užívateľov práv priznaných dohodami o pridružení²⁷, neskôr v určitej miere na osoby s dlhodobým pobytom²⁸, ako aj na pripustenie možnosti, že sa neposkytne lehota na dobrovoľný odchod v prípade konania o návrate²⁹, že je možné zrušiť povolenie na pobyt udelené utečencovi³⁰, že žiadateľ o azyl bude administratívne zaistený³¹, že sa k rozhodnutiu o návrate pripojí zákaz vstupu³² alebo na odôvodnenie výkonu zaistenia vo väzenskom zariadení na účely odsunu³³.

79. Naproti tomu pravidlo týkajúce sa existencie skutočnej, existujúcej a dostatočne vážnej hrozby ovplyvňujúcej jeden zo základných záujmov spoločnosti bolo vylúčené v iných kontextoch, najmä pokiaľ ide o zamietnutie udelenia víz študentom.³⁴

80. Na základe toho bolo rozhodnuté, že každý odkaz normotvorcu Únie na pojem „nebezpečenstvo pre verejný poriadok“ nemusí byť nevyhnutne chápaný ako vzťahujúci sa výlučným spôsobom na individuálne správanie predstavujúce skutočnú, existujúcu a dostatočne vážnu hrozbu ovplyvňujúcu jeden zo základných záujmov spoločnosti dotknutého členského štátu a že je potrebné zohľadniť znenie predmetných ustanovení, ich kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej sú súčasťou.³⁵

81. Z tohto krátkeho opisu judikatúry Súdneho dvora v oblasti hrozby pre verejný poriadok vyplýva, že tento súd sleduje rôzne smery podľa toho, aké ustanovenia práva Únie má vykladať, zohľadňujúc vždy znenie predmetných ustanovení, kontext, do ktorého patria a cieľ právnej úpravy, ktorej sú súčasťou. Zohľadnením osobitnej formulácie článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95, kontextu, do ktorého patrí toto ustanovenie, ako aj cieľa tejto smernice musia byť teda podľa mňa definované charakteristiky nebezpečenstva pre spoločnosť, ktoré sa v ňom uvádza.

²⁵ Pozri predovšetkým rozsudky z 27. októbra 1977, Bouchereau (30/77, EU:C:1977:172, body 28 a 35), ako aj z 19. januára 1999, Calfa (C-348/96, EU:C:1999:6, body 24 a 25).

²⁶ Článok 27 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Ú. v. EÚ L 158, 2004, s. 77; Mim. vyd. 05/005, s. 46).

²⁷ Pozri najmä rozsudky z 10. februára 2000, Nazli (C-340/97, EU:C:2000:77, body 57 a 58); z 20. novembra 2001, Jany a i. (C-268/99, EU:C:2001:616, bod 59), a z 8. decembra 2011, Ziebell (C-371/08, EU:C:2011:809, bod 82).

²⁸ Pozri rozsudok zo 7. decembra 2017, López Pastuzano (C-636/16, EU:C:2017:949, body 25 až 28).

²⁹ Pozri rozsudok z 11. júna 2015, Zh. a O. (C-554/13, EU:C:2015:377, bod 60).

³⁰ Pozri rozsudok T. (bod 79).

³¹ Pozri rozsudok z 15. februára 2016, N. (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, bod 67).

³² Pozri rozsudok zo 16. januára 2018, E (C-240/17, EU:C:2018:8, bod 49).

³³ Pozri rozsudok z 2. júla 2020, Stadt Frankfurt am Main (C-18/19, EU:C:2020:511, bod 45).

³⁴ Pozri rozsudok zo 4. apríla 2017, Fahimian (C-544/15, EU:C:2017:255, bod 40).

³⁵ Pozri, pokiaľ ide o podmienky vstupu pre štátnych príslušníkov tretích krajín v zmysle nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/399 z 9. marca 2016, ktorým sa ustanovuje kódex Únie o pravidlách upravujúcich pohyb osôb cez hranice (Kódex schengenských hraníc) (Ú. v. EÚ L 77, 2016, s. 1), rozsudok z 12. decembra 2019, E.P. (Hrozba pre verejný poriadok) (C-380/18, EU:C:2019:1071, body 31 až 33), ako aj v oblasti práva na zlúčenie rodiny rozsudok z 12. decembra 2019, G.S. a V.G. (Hrozba pre verejný poriadok) (C-381/18 a C-382/18, EU:C:2019:1072, body 54 a 55). Súdny dvor v tomto poslednom uvedenom rozsudku rozhodol, že článok 6 ods. 1 a 2 smernice Rady 2003/86/ES z 22. septembra 2003 o práve na zlúčenie rodiny (Ú. v. EÚ L 251, 2003, s. 12; Mim. vyd. 19/006, s. 224) nebráni tomu, aby príslušné orgány mohli z dôvodov verejného poriadku jednak zamietnuť žiadosť o vstup a pobyt podľa tejto smernice na základe odsúdenia v trestnom konaní, ku ktorému došlo v rámci skoršieho pobytu na území dotknutého členského štátu, a jednak odňať povolenie na pobyt podľa uvedenej smernice alebo odmietnuť jeho obnovenie, ak bol žiadateľovi uložený dostatočne prísny trest vzhľadom na dĺžku pobytu, pokiaľ sa táto prax uplatňuje len vtedy, keď sa trestný čin, ktorý je dôvodom predmetného odsúdenia v trestnom konaní, vyznačuje závažnosťou, ktorá je dostatočná na účely stanovenia, že je potrebné vylúčiť pobyt tohto žiadateľa, a tieto orgány vykonávajú individuálne posúdenie stanovené v článku 17 tej istej smernice (bod 70). Súdny dvor spresnil, že uvedené orgány na tento účel nemusia preukázať, že individuálne správanie tohto žiadateľa predstavuje skutočnú, existujúcu a dostatočne vážnu hrozbu ovplyvňujúcu jeden zo základných záujmov spoločnosti dotknutého členského štátu (bod 63).

Uvádzam tiež, že hoci blízkosť medzi dvoma druhmi nebezpečenstva, ktoré predstavuje na jednej strane hrozba pre verejný poriadok členského štátu a na druhej strane nebezpečenstvo pre spoločnosť tohto členského štátu, určite oprávňuje porovnanie kritérií umožňujúcich kvalifikovať toto nebezpečenstvo, nenahrádza to osobitné preskúmanie článku 14 ods. 4 písm. b) danej smernice prostredníctvom doslovného, kontextuálneho a teleologického výkladu.

82. V tejto súvislosti zo znenia článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 vyplýva, že nebezpečenstvo pre spoločnosť, na ktoré odkazuje toto ustanovenie, musí byť skutočné. Toto ustanovenie totiž stanovuje, že dotknutá osoba „predstavuje“ nebezpečenstvo pre spoločnosť členského štátu, v ktorom sa nachádza. Ako správne uvádza Komisia, na základe toho požiadavka, aby nebezpečenstvo bolo skutočné, nevyžaduje mať istotu pokiaľ ide o jeho budúce uskutočnenie.

83. Okrem toho kontext, do ktorého patrí článok 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 a potrebný účinok podmienky, podľa ktorej dotknutá osoba predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť, podľa mňa vyžadujú, že musí ísť o existujúce nebezpečenstvo.

84. Pokiaľ ide o kontext, do ktorého patrí toto ustanovenie, uvádzam, že Súdny dvor už rozhodol, že v štruktúre smernice 2004/83 sa naliehavé nebezpečenstvo, ktoré pre dotknutý členský štát prípadne predstavuje utečenec, nezohľadní v rámci jej článku 12 ods. 2, ale jednak v rámci jej článku 14 ods. 4 písm. a), podľa ktorého tento členský štát môže zrušiť postavenie priznané utečencovi, najmä ak existujú primerané dôvody považovať ho za nebezpečenstvo pre bezpečnosť tohto členského štátu, a jednak jej článku 21 ods. 2, ktorý stanovuje, že hostiteľský členský štát môže, ako to povoľuje aj článok 33 ods. 2 Ženevského dohovoru, vyhostiť utečenca, ak existujú primerané dôvody považovať ho za nebezpečenstvo pre bezpečnosť alebo spoločnosť tohto členského štátu.³⁶

85. Podľa mňa však nie je žiaden dôvod domnievať sa, že článok 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 sa v štruktúre tejto smernice odlišuje od článku 14 ods. 4 písm. a) a od článku 21 ods. 2 tejto smernice, o ktorých musím spresniť, že sa zhodujú so zodpovedajúcimi ustanoveniami smernice 2004/83, pokiaľ ide o požiadavku, aby dotknutá osoba predstavovala existujúce nebezpečenstvo pre členský štát, v ktorom sa nachádza. Prijatie iného výkladu by spôsobilo nesúlad vo výklade týchto jednotlivých ustanovení.

86. Okrem toho sa domnievam, že v rozsahu, v akom odsúdenie z dôvodu obzvlášť závažného trestného činu samo osebe svedčí o tom, že utečenec spôsobil spoločnosti obzvlášť závažný následok, ktorý si vyžiadal trestnoprávne sankcionovať správanie, ktoré k nemu viedlo, zmienka o existencii nebezpečenstva pre spoločnosť v článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 musí mať svoj vlastný účinok, pokiaľ sa nemá javiť ako nadbytočná.

87. Potrebným účinkom zmienky, podľa ktorej dotknutá osoba predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť, je teda prinútiť príslušný orgán preukázať, že v čase, kedy chce zrušiť postavenie utečenca osobe, ktorá bola v minulosti odsúdená za obzvlášť závažný trestný čin, táto osoba po svojom odsúdení stále predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť členského štátu, v ktorom sa nachádza.

³⁶ Pozri rozsudok z 9. novembra 2010, B a D (C-57/09 a C-101/09, EU:C:2010:661, bod 101).

88. Z vyššie uvedeného vyplýva, že osoba dotknutá konaním o zrušení jej postavenia utečenca musí predstavovať existujúce nebezpečenstvo pre spoločnosť členského štátu, v ktorom sa nachádza, v čase, kedy má príslušný orgán prijať svoje rozhodnutie.

89. Okrem toho stupeň osobitnej závažnosti, ktorý je požadovaný podľa článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 pokiaľ ide o odsúdenie za trestný čin, má podľa mňa za logický následok to, že samotné nebezpečenstvo pre spoločnosť, ktoré súvisí s týmto odsúdením, musí byť dostatočne závažné v čase, kedy je prijaté rozhodnutie o zrušení postavenia utečenca, na účely odôvodnenia tohto zrušenia.

90. Uplatnenie pravidla týkajúceho sa skutočného, existujúceho a dostatočne závažného nebezpečenstva v rámci článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 sa mi zdá byť odôvodnené z hľadiska derogačného charakteru tohto ustanovenia vo vzťahu k pravidlu priznania postavenia utečenca stanovenému v článku 13 tejto smernice. Tento derogačný charakter vyžaduje, ako som už uviedol vyššie, restriktívny výklad článku 14 ods. 4 písm. b) tejto smernice, ktorý je o to viac odôvodnený, že hlavným cieľom tejto smernice nie je predchádzať nebezpečenstvám pre bezpečnosť, verejný poriadok alebo spoločnosť členských štátov, ale je to cieľ, ktorý je uvedený v jej odôvodnení 12.³⁷

91. Uplatnenie tohto pravidla sa mi zdá tiež vyvoditeľné z toho, ako Súdny dvor rozhodol vo svojom rozsudku T. v súvislosti so zrušením povolenia na pobyt vydaného osobám s postavením utečenca z naliehavých dôvodov súvisiacich s vnútornou bezpečnosťou alebo verejným poriadkom. Súdny dvor totiž v kontexte článku 24 ods. 1 smernice 2004/83 priamo uplatnil pravidlo vyplývajúce z jeho judikatúry týkajúcej sa voľného pohybu občanov Únie.³⁸ Súdny dvor sa v tejto súvislosti domnieval, že aj keď smernica 2004/38 sleduje iné ciele než smernica 2004/83 a hoci členské štáty majú naďalej možnosť v súlade so svojimi vnútroštátnymi potrebami, ktoré sa môžu v jednotlivých členských štátoch a v rôznych obdobiach líšiť, určiť požiadavky verejného poriadku a verejnej bezpečnosti, nič to nemení na tom, že rozsah ochrany, ktorú spoločnosť zamýšľa poskytnúť svojim základným záujmom, sa nemôže meniť v závislosti od právneho postavenia osoby, ktorá tieto záujmy porušuje.³⁹

92. Súdny dvor v tomto rozsudku zaviedol odstupňovanie medzi opatreniami, ktoré môžu byť prijaté voči utečencovi podľa toho, aké závažné následky budú mať pre utečenca. Vrátenie utečenca, ktorého následky môžu byť veľmi drastické,⁴⁰ tak predstavuje najkrajnejšie riešenie, ktoré môže členský štát použiť, ak iné opatrenie nie je možné alebo dostatočné na to, aby čelilo nebezpečenstvu, ktoré tento utečenec predstavuje pre bezpečnosť alebo spoločnosť tohto členského štátu.⁴¹ Zrušenie povolenia na pobyt z dôvodu nebezpečenstva pre vnútornú bezpečnosť alebo verejný poriadok podľa článku 24 ods. 1 smernice 2011/95 má menej závažné následky ako zrušenie postavenia utečenca alebo ako najkrajnejšie opatrenie, ktorým je vrátenie alebo vyhostenie.⁴² Toto odstupňovanie vysvetľuje, že podľa Súdneho dvora niektoré okolnosti, ktoré nemajú taký stupeň závažnosti, ktorý by členský štát oprávňoval prijať podľa článku 21

³⁷ Pozri bod 68 vyššie.

³⁸ Pozri rozsudok T. (body 78 a 79).

³⁹ Pozri rozsudok T. (bod 77).

⁴⁰ Pozri rozsudok T. (bod 72).

⁴¹ Pozri rozsudok T. (bod 71).

⁴² Pozri v súvislosti so smernicou 2004/83, rozsudok T. (bod 74).

ods. 2 tejto smernice rozhodnutie o vrátení alebo vyhostení, však môžu tomuto členskému štátu na základe článku 24 ods. 1 tejto smernice umožniť, aby dotknutého utečenca zbavil jeho povolenia na pobyt.⁴³

93. Hoci existujú rozdiely vo formulácii medzi týmto posledným uvedeným ustanovením a článkom 21 ods. 2 smernice 2011/95, ktorý stanovuje kritériá podobné tým, ktoré sú uvedené v článku 14 ods. 4 tejto smernice,⁴⁴ mám tendenciu v súlade s logikou domnievať sa, že ak sa skutočná, existujúca a dostatočne vážna hrozba ovplyvňujúca jeden zo základných záujmov spoločnosti vyžaduje na to, aby mohlo byť prijaté opatrenie s menej závažnými následkami, ktorým je zrušenie povolenia na pobyt utečenca podľa článku 24 ods. 1 tejto smernice, tie isté charakteristiky nebezpečenstva by mali byť požadované *a fortiori* na účely prijatia rozhodnutí s vážnejšími následkami a ktoré pozostávajú zo zrušenia postavenia utečenca alebo z vrátenia alebo vyhostenia dotknutej osoby.

94. Na účely určenia, či osoba predstavuje skutočné, existujúce a dostatočne vážne nebezpečenstvo pre spoločnosť dotknutého členského štátu treba posúdiť každú skutkovú alebo právnu okolnosť týkajúcu sa situácie utečenca, ktorá môže preukázať, či jeho individuálne správanie môže predstavovať toto nebezpečenstvo. V dôsledku toho v prípade utečenca, ktorý bol trestnoprávne odsúdený, patria medzi relevantné skutočnosti povaha a závažnosť tohto činu, ako aj čas, ktorý uplynul od jeho spáchania.⁴⁵ Domnievam sa preto, že okrem posúdenia zo strany trestného súdu, ktoré predstavuje samozrejme rozhodujúci prvok určujúci mieru nebezpečnosti dotknutej osoby, treba zohľadniť správanie tejto osoby v období, ktoré oddeľuje odsúdenie v trestnom konaní od okamihu, kedy je posudzovaná existencia nebezpečnosti pre spoločnosť. V tejto súvislosti treba prihliadnúť na viac alebo menej dlhé časové obdobie, ktoré uplynulo od tohto odsúdenia, na riziko recidívy a na snahu o reintegráciu danej osoby.⁴⁶ Pokiaľ správanie utečenca prejavuje zotrvanie postoja svedčiaceho o sklone spáchať ďalšie činy, ktoré by mohli vážne ohroziť základné záujmy spoločnosti, existencia skutočného, existujúceho a dostatočne závažného nebezpečenstva pre spoločnosť sa podľa mňa dá konštatovať.

95. Treba tiež spresniť, že príslušnému orgánu, ktorý má v úmysle zrušiť postavenie utečenca, prináleží preukázať, že sú splnené podmienky stanovené v článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95. Hoci je formulácia tohto odseku v tejto súvislosti menej explicitná ako odseky 2 a 3 tohto článku, ktoré ukladajú členským štátom povinnosť preukázať splnenie podmienok, ktoré stanovujú, nevidím dôvod na prijatie odlišného stanoviska.⁴⁷ Neprináleží teda utečencovi, aby preukázal, že jeho postavenie sa nesmie zrušiť.

⁴³ Pozri v súvislosti so smernicou 2004/83, rozsudok T. (bod 75).

⁴⁴ Predovšetkým tak článok 14 ods. 4 písm. b), ako aj článok 21 ods. 2 písm. b) smernice 2011/95 odkazujú na „nebezpečenstvo pre spoločnosť“ dotknutého členského štátu, pričom článok 24 ods. 1 tejto smernice uvádza závažné dôvody týkajúce sa najmä „verejného poriadku“ tohto členského štátu. Hoci by tieto dva pojmy nemali byť považované za rovnaké, rozdiely, ktoré by mohli umožniť ich rozlíšenie, sa mi nezdájú byť dostatočne podstatné na vylúčenie - na účely tejto analýzy - porovnania kritérií, ktoré podmieňujú uplatňovanie týchto ustanovení.

⁴⁵ Pozri rozsudok z 11. júna 2015, Zh. a O. (C-554/13, EU:C:2015:377, body 61 a 62).

⁴⁶ Je zrejmé, že ak príslušný orgán rozhoduje okamžite po tom, ako bol štátny príslušník tretej krajiny odsúdený za obzvlášť závažný trestný čin, toto odsúdenie bude rozhodujúce na preukázanie toho, že tento štátny príslušník predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť. Naproti tomu v miere, v akej sa okamih, kedy je prijaté rozhodnutie o zrušení postavení utečenca, vzdáľuje od okamihu, kedy bol tento štátny príslušník odsúdený, bude správanie tohto štátneho príslušníka po jeho odsúdení zohrávať dôležitejšie úlohu pri posudzovaní existencie nebezpečenstva pre spoločnosť.

⁴⁷ Ako uviedla Komisia, HCR sa tiež domnieva, že dôkazné bremeno na preukázanie splnenia podmienok článku 14 ods. 4 smernice 2011/95 musí niesť členský štát, ktorý sa odvoláva na toto ustanovenie. Pozri „Spripomienkované komentáre UNHCR k [smernici 2004/83]“, s. 31 a 32, k dispozícii na tejto internetovej stránke: <https://www.unhcr.org/fr/protection/operations/4b151d86e/commentaires-annotes-hcr-directive-200483ce-conseil-29-avril-2004-concernant.html>.

96. Okrem toho nie som naklonený riešeniu načrtnutému v rámci tretej prejudiciálnej otázky vo veci C-8/22, ktoré pozostáva v názore, že existenciu nebezpečenstva pre spoločnosť možno predpokladať, keď bolo preukázané, že dotknutá osoba bola právoplatne odsúdená za spáchanie obzvlášť nebezpečného trestného činu. Ako som už totiž vysvetlil vyššie, hoci v logike týkajúcej sa dôvodu zrušenia stanoveného v článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 existuje vzťah medzi právoplatným odsúdením za obzvlášť nebezpečný trestný čin a existenciou nebezpečenstva pre spoločnosť, je na príslušnom orgáne, aby v každom prípade preukázal, či vzhľadom na individuálne okolnosti a predovšetkým na čas, ktorý uplynul od tohto odsúdenia, ako aj na správanie utečenca počas tohto obdobia, dané odsúdenie stále predstavuje v okamihu prijatia rozhodnutia o zrušení rozhodujúci prvok na účely potvrdenia existencie tohto nebezpečenstva. V tomto rámci musia byť dodržiavané procesné pravidlá stanovené v článku 45 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany⁴⁸, najmä umožnením dotknutej osobe napadnúť dôvody, na základe ktorých sa príslušný orgán domnieva, že treba zrušiť jej postavenie utečenca.

97. Z vyššie uvedených skutočností vyplýva, že článok 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 sa má podľa mňa vykladať v tom zmysle, že dôvod zrušenia postavenia utečenca stanovený v tomto ustanovení môže členský štát uplatniť len ak preukáže, že dotknutá osoba predstavuje skutočné, existujúce a dostatočne vážne nebezpečenstvo pre spoločnosť tohto členského štátu.

4. O uplatňovaní zásady proporcionality

98. Prvá otázka vo veci C-663/21, ako aj druhá otázka vo veci C-8/22 smerujú k tomu, či uplatnenie dôvodu zrušenia postavenia utečenca podľa článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 podlieha dodržiavaniu zásady proporcionality.

99. Vnútroštátny súd sa vo veci C-663/21 konkrétnejšie pýta, či sa toto ustanovenie má v podstate vykladať v tom zmysle, že umožňuje zrušiť postavenie utečenca priznané štátnemu príslušníkovi tretej krajiny len vtedy, ak verejný záujem na návrate tohto štátneho príslušníka do jeho krajiny pôvodu prevažuje nad záujmom tohto štátneho príslušníka na zachovaní medzinárodnej ochrany, pri zohľadnení rozsahu a povahy opatrení, ktorým by bol vystavený. Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že pokiaľ ide o opatrenia, ktoré hrozia dotknutej osobe, vnútroštátny súd zamýšľa prihliadnúť najmä na následky vyplývajúce pre túto osobu z prípadného návratu do jej krajiny pôvodu.

100. Na účely odpovede na tieto otázky začnem tým, že uvediem, pokiaľ ide o spôsoby preskúmania, ktoré by mohli viesť príslušný orgán ku konštatovaniu existencie dôvodu vylúčenia alebo odňatia medzinárodnej ochrany, že Súdny dvor nedávno rozhodol, pokiaľ ide o článok 14 ods. 4 písm. a) a článok 17 ods. 1 písm. d) smernice 2011/95, že uplatnenie každého z týchto ustanovení predpokladá, že príslušný orgán v každom individuálnom prípade posúdi konkrétne skutkové okolnosti, ktoré sú mu známe na účely zistenia, či existujú vážnejšie dôvody domnievať sa, že na situáciu dotknutej osoby, ktorá inak spĺňa kritériá na priznanie alebo zachovanie medzinárodnej ochrany, sa vzťahuje jeden z prípadov uvedených v týchto ustanoveniach.⁴⁹

⁴⁸ Ú. v. EÚ L 180, 2013, s. 60.

⁴⁹ Pozri rozsudok z 22. septembra 2022, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság a i. (C-159/21, ďalej len „rozsudok Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság a i.“, EU:C:2022:708, bod 72 a citovaná judikatúra).

101. Podľa Súdneho dvora toto posúdenie je neoddeliteľnou súčasťou konania o medzinárodnej ochrane, ktoré sa musí uskutočniť podľa smerníc 2011/95 a 2013/32.⁵⁰ Príslúcha jedine rozhodujúcemu orgánu,⁵¹ aby pod súdnym dohľadom vykonal posúdenie všetkých relevantných skutočností vrátane tých, ktoré sa týkajú uplatňovania článkov 14 a 17 smernice 2011/95 a na záver tohto posúdenia vydal svoje rozhodnutie.⁵²

102. Súdny dvor tak vylúčil akúkoľvek automatickosť, ako aj závislosť vo vzťahu k inému orgánu, keď má rozhodujúci orgán prijať rozhodnutie.⁵³ Tento orgán musí naopak disponovať všetkými relevantnými informáciami a na ich základe vykonať vlastné posúdenie skutočností a okolností s cieľom určiť význam svojho rozhodnutia a uviesť jeho úplné odôvodnenie.⁵⁴

103. Súdny dvor v tomto smere zdôraznil skutočnosť, že ako vyplýva z článku 14 ods. 4 písm. a) smernice 2011/95, rozhodujúci orgán musí mať mieru voľnej úvahy pri rozhodovaní o tom, či úvahy týkajúce sa národnej bezpečnosti dotknutého členského štátu majú alebo nemajú viesť k zrušeniu postavenia utečenca, čo vylučuje, aby z konštatovania existencie ohrozenia tejto bezpečnosti automaticky vyplývalo takéto zrušenie.⁵⁵

104. Domnievam sa, že vyššie uvedené úvahy možno preniesť na článok 14 ods. 4 písm. b) tejto smernice. Príslušný orgán musí teda tiež disponovať voľnou úvahou pri rozhodovaní o tom, či existencia nebezpečenstva pre spoločnosť má alebo nemá viesť k zrušeniu postavenia utečenca.

105. Rovnako ako musí rozhodujúci orgán, vzhľadom na svoje osobitné úlohy, slobodne posudzovať existenciu hrozby pre národnú bezpečnosť bez toho, aby sa musel opierať o stanovisko vydané orgánmi poverenými špecializovanými úlohami týkajúcimi sa národnej bezpečnosti,⁵⁶ orgán, ktorý zruší postavenie utečenca, musí môcť slobodne posúdiť, či utečenec, ktorý bol odsúdený za obzvlášť závažný trestný čin, predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť podľa článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95.

106. V tejto súvislosti uvádzam, že toto ustanovenie ustanovuje len možnosť členských štátov zrušiť postavenie utečenca. Analogicky s tým, ako Súdny dvor rozhodol v súvislosti s článkom 21 ods. 2 smernice 2004/83 o možnosti vyhostiť alebo vrátiť utečenca sa treba domnievať, že aj keď sú splnené podmienky uvedené v článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95, zrušenie postavenia utečenca predstavuje len možnosť ponechanú na voľnej úvahe členských štátov, ktoré si môžu zvoliť iné, menej prísne možnosti.⁵⁷ Toto ustanovenie sa teda odlišuje od článku 12 danej smernice, ktorý stanovuje obligatórne dôvody pre vylúčenie z postavenia utečenca.

107. Členské štáty tým, že využívajú možnosť, ktorú im poskytuje článok 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95, vykonávajú právo Únie, čo znamená, že táto možnosť nemôže byť týmito štátmi uplatňovaná takým spôsobom, ktorý by porušoval cieľ, ako aj potrebný účinok tejto

⁵⁰ Pozri rozsudok Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság a i. (bod 73).

⁵¹ Rozhodujúci orgán je definovaný v článku 2 písm. f) smernice 2013/32 ako „akýkoľvek kvázi súdny alebo správny orgán v členskom štáte zodpovedný za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu s právomocou prijímať rozhodnutia v prvom stupni o takýchto prípadoch“.

⁵² Pozri rozsudok Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság a i. (bod 75 a citovaná judikatúra).

⁵³ Pozri rozsudok Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság a i. (bod 79).

⁵⁴ Pozri rozsudok Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság a i. (bod 80).

⁵⁵ Pozri rozsudok Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság a i. (bod 81). Naproti tomu odlišný prístup Súdneho dvora je uvedený v tom istom rozsudku pokiaľ ide o článok 17 ods. 1 písm. b) smernice 2011/95, ktorý stanovuje, že štátny príslušník tretej krajiny je vylúčený z oprávnenia na doplnkovú ochranu, ak existujú vážne dôvody domnievať sa, že sa dopustil závažného trestného činu. Podľa Súdneho dvora totiž použitie výrazu „je vylúčený“ v tomto ustanovení znamená, že rozhodujúci orgán nemá priestor na voľnú úvahu, keď zistí, že dotknutá osoba spáchala závažný trestný čin (bod 90).

⁵⁶ Pozri rozsudok Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság a i. (bod 83).

⁵⁷ Pozri rozsudok T. (bod 72).

smernice a že uplatňovanie dôvodu zrušenia postavenia utečenca stanoveného v tomto ustanovení sa musí vykonávať pri dodržiavaní základných práv zakotvených v Charte.⁵⁸ Okrem toho odôvodnenie 16 tejto smernice uvádza, že táto smernica rešpektuje základné práva ako aj zásady uznávané Chartou.⁵⁹ Súdny dvor napokon rozhodol, že uplatnením článku 14 ods. 4 až 6 tejto smernice nie je dotknutá povinnosť daného členského štátu dodržiavať príslušné ustanovenia Charty, napríklad ustanovenia jej článku 7, ktorý sa týka práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života, článku 15, ktorý sa týka slobodnej voľby povolania a práva na prácu, článku 34 týkajúceho sa sociálneho zabezpečenia a sociálnej pomoci, ako aj článku 35, ktorý sa týka ochrany zdravia.⁶⁰

108. Okrem toho uplatňovanie dôvodu zrušenia postavenia utečenca stanoveného v článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 musí dodržiavať zásadu proporcionality, ktorá predovšetkým vyžaduje, aby bolo vhodné na dosiahnutie cieľov sledovaných týmto ustanovením a nešlo nad rámec toho, čo je nevyhnutné na ich dosiahnutie.⁶¹ V tejto súvislosti treba pripomenúť, že dodržiavanie zásady proporcionality, ktorá predstavuje všeobecnú zásadu práva Únie, je pre členské štáty pri vykonávaní tohto práva záväzná.⁶²

109. Zásada proporcionality v skutočnosti prechádza celým konaním, ktoré môže viesť členský štát k zrušeniu postavenia utečenca podľa článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95: najprv v okamihu overenia obzvlášť závažného charakteru trestného činu, ktorý je predmetom odsudzujúceho rozsudku v trestnom konaní, potom pri skúmaní otázky, či existuje dostatočne závažné nebezpečenstvo pre spoločnosť a napokon na účely rozhodnutia, či by vzhľadom na jeho fakultatívny charakter nemalo byť uprednostnené menej prísne opatrenie ako je zrušenie postavenia utečenca.

110. Pokiaľ ide o túto poslednú fázu posúdenia, domnievam sa, že v oblasti zrušenia postavenia utečenca sa treba odchyliť od toho, ako rozhodol Súdny dvor v súvislosti s článkom 12 ods. 2 písm. b) alebo c) smernice 2004/83 v oblasti vylúčenia z postavenia utečenca, a síce v podstate od toho, že príslušný orgán nemusí vykonať dodatočné preskúmanie proporcionality v rámci danej veci, pokiaľ rozhodne, že boli splnené podmienky uvedené v tomto ustanovení.⁶³ Ako som totiž už zdôraznil vyššie, uvedené ustanovenia stanovujú dôvody vylúčenia, ktoré sú obligatórne a od ktorých sa teda nie je možné odchyliť,⁶⁴ čím sa odlišujú od fakultatívnych dôvodov zrušenia, ktoré sú stanovené v článku 14 ods. 4 smernice 2011/95.

111. Pokiaľ ide o otázku, či by nemalo byť uprednostnené menej prísne opatrenie ako zrušenie postavenia utečenca vzhľadom na fakultatívny charakter tohto opatrenia, posúdenie, ktoré má byť vykonané, podľa mňa vyžaduje zváženie záujmov, ktoré musia byť starostlivo definované.

⁵⁸ Pozri analogicky rozsudok z 12. decembra 2019, *Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Zlúčenie rodiny – Sestra utečenca)* (C-519/18, EU:C:2019:1070, body 61 až 64).

⁵⁹ Toto odôvodnenie okrem toho stanovuje, že daná smernica sa nesnaží len o zaistenie plného rešpektovania ľudskej dôstojnosti a práva na azyl žiadateľov o azyl a ich sprevádzajúcich rodinných príslušníkov, ale aj o podporu uplatňovania článkov 1, 7, 11, 14, 15, 16, 18, 21, 24, 34 a 35 Charty a mala by sa preto vykonávať primerane.

⁶⁰ Pozri rozsudok *M a i*. (Odňatie postavenia utečenca) (bod 109).

⁶¹ Pozri analogicky rozsudok z 12. decembra 2019, *Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Zlúčenie rodiny – Sestra utečenca)* (C-519/18, EU:C:2019:1070, body 66 a 67).

⁶² Pozri najmä rozsudok z 8. marca 2022, *Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Priamy účinok)* (C-205/20, EU:C:2022:168, bod 31).

⁶³ Pozri rozsudok z 9. novembra 2010, *B a D* (C-57/09 a C-101/09, EU:C:2010:661, body 109 a 111).

⁶⁴ Pozri rozsudok z 9. novembra 2010, *B a D* (C-57/09 a C-101/09, EU:C:2010:661, bod 115). Súdny dvor v tomto rozsudku najmä rozhodol, že dotknuté dôvody vylúčenia boli zavedené s cieľom vylúčiť z postavenia utečenca osoby, ktoré sú považované za nehodné ochrany vyplývajúcej z tohto postavenia, a aby sa predišlo tomu, že priznanie tohto postavenia umožní páchatelom niektorých vážnych trestných činov zbaviť sa trestnoprávnej zodpovednosti (bod 104).

112. Z pohľadu členského štátu možnosť zrušiť postavenie utečenca sleduje ochranu jeho spoločnosti proti nebezpečenstvu, ktoré pre ňu predstavuje utečenec, stanovením možnosti prijať opatrenie, ktoré sa môže pridať k odsúdeniu v trestnom konaní za obzvlášť závažný trestný čin.

113. Pokiaľ osobu, ktorej postavenie utečenca je zrušené, nemožno z dôvodu zákazu vrátenia alebo vyhostenia⁶⁵ odsunúť z územia členského štátu, v ktorom sa nachádza, účinnosť rozhodnutia o zrušení tohto postavenia na účely predchádzania nebezpečenstvu, ktoré táto osoba predstavuje pre spoločnosť daného štátu, môže byť legitímne spochybnená. Možnosť zrušiť postavenie utečenca môže mať teda zároveň odradzujúcu a represívnu funkciu. Z tohto hľadiska možnosť členského štátu zrušiť postavenie utečenca ponúka tomuto štátu príležitosť vyvodiť následky z porušenia povinnosti danej osoby podrobiť sa zákonom a iným predpisom, ako aj opatreniam týkajúcim sa dodržiavania verejného poriadku. V duchu toho, čo stanovuje článok 2⁶⁶ a článok 33 ods. 2 Ženevského dohovoru, považujem za legitímne stanoviť na úrovni Únie, aby protihodnotou priznania postavenia utečenca s výhodami a právami, ktoré z neho vyplývajú, bolo dodržiavanie bezpečnosti a verejného poriadku členského štátu, ktorý poskytol medzinárodnú ochranu.

114. Z hľadiska osoby, ktorej sa týka konanie o zrušení postavenia utečenca, pripomínam, že toto konanie má za následok, že hoci táto osoba nie je zbavená svojho postavenia utečenca a teda naďalej užíva v súlade s tým, čo stanovuje článok 14 ods. 6 smernice 2011/95, určité práva zakotvené v Ženevskom dohovore⁶⁷, daná osoba už nebude mať všetky práva a výhody uvedené v kapitole VII tejto smernice.⁶⁸ Predovšetkým stratí povolenie na pobyt, ktoré článok 24 tejto smernice viaže na postavenie utečenca.⁶⁹ Z tohto dôvodu je podľa mňa druhým prvkom zváženia, ktoré treba vykonať, záujem dotknutej osoby na zachovaní jej práv a výhod z hľadiska jej osobnej a rodinnej situácie.

115. Keďže pri uplatnení článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 – pokiaľ je preukázané, že dotknutá osoba nemôže byť vrátená alebo vyhostená – ide o zachovanie práv a výhod uvedených v kapitole VII tejto smernice, príslušný orgán musí overiť, či je primerané zbaviť ju postavenia utečenca vzhľadom na stupeň nebezpečenstva, ktoré táto osoba predstavuje pre spoločnosť a na jej osobnú a rodinnú situáciu.

116. Tento orgán musí z tohto hľadiska prihliadnuť na skutočnosť, že zrušenie práv a výhod spojených s postavením utečenca môže byť z dôvodu neistej situácie dotknutej osoby takej povahy, že môže viesť po odpykaní trestu k jej povzbudeniu k novému protiprávnemu konaniu, čo by mohlo prispieť skôr k zotrvaní existencie nebezpečenstva pre spoločnosť, než k jeho vylúčeniu. Toto konštatovanie svedčí v prospech uplatňovania možnosti zrušenia postavenia utečenca, ktorú ponúka článok 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95, ktoré sa obmedzí na to, čo je nevyhnutne potrebné, aby náprava nebola horšia než naprávané zlo.

117. V rámci právomoci voľnej úvahy, ktorú mu priznáva toto ustanovenie, preto členský štát bude môcť nielen rozhodnúť, či zruší alebo nezruší postavenie utečenca dotknutej osobe, ale tiež priznať utečencovi, ktorému chce zrušiť toto postavenie, práva, ktoré idú nad rámec upravený

⁶⁵ Pozri rozsudok M a i. (Odňatie postavenia utečenca) (bod 95), z ktorého vyplýva, že vrátenie utečenca nachádzajúceho sa v jednej zo situácií uvedených v článku 14 ods. 4 a 5 alebo v článku 21 ods. 2 smernice 2011/95 je zakázané, ak by tomuto utečencovi hrozilo, že budú porušené jeho základné práva zakotvené v článku 4 a článku 19 ods. 2 Charty.

⁶⁶ Tento článok stanovuje, že „každý utečenec má povinnosť voči štátu, v ktorom sa nachádza, čo znamená, že sa musí podrobiť zákonom a iným predpisom, najmä opatreniam týkajúcim sa dodržiavania verejného poriadku“.

⁶⁷ Pozri rozsudok M a i. (Odňatie postavenia utečenca) (bod 107).

⁶⁸ Pozri rozsudok M a i. (Odňatie postavenia utečenca) (bod 99).

⁶⁹ Pozri rozsudok M a i. (Odňatie postavenia utečenca) (bod 103).

v článku 14 ods. 6 tejto smernice.⁷⁰ Ako som už uviedol vyššie, výkon možnosti, ktorú členskému štátu priznáva článok 14 ods. 4 písm. b) danej smernice, musí predovšetkým viesť k posúdeniu, v každom jednotlivom prípade, zlučiteľnosti tohto výkonu s niektorými základnými právami zakotvenými Chartou.⁷¹

118. Naproti tomu v rozsahu, v akom sa na dotknutú osobu uplatňuje zásada zákazu vrátenia alebo vyhostenia, považujem za málo relevantné zohľadňovať na účely prijatia alebo neprijatia rozhodnutia o zrušení postavenia utečenca riziká, ktoré hrozia tejto osobe v prípade návratu do jej krajiny pôvodu. Zásada proporcionality teda podľa mňa nevyžaduje, aby príslušný orgán prihliadal na tieto riziká v rámci zvažovania, ktoré musí vykonať.

119. Vzhľadom na tieto skutočnosti navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prvú prejudiciálnu otázku vo veci C-663/21 a na druhú prejudiciálnu otázku vo veci C-8/22 tak, že článok 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 sa má vykladať v tom zmysle, že pokiaľ členský štát uplatňuje možnosť zrušiť postavenie utečenca, ktorá je stanovená v tomto ustanovení, musí dodržiavať základné práva zaručené Chartou, ako aj zásadu proporcionality. Z tohto dôvodu musí tento členský štát pred rozhodnutím o zrušení postavení utečenca podľa tohto ustanovenia dať do rovnováhy na jednej strane záujem chrániť svoju spoločnosť a na druhej strane záujem dotknutej osoby zachovať si postavenie utečenca vzhľadom na následky, ktoré by jeho zrušenie mohlo mať najmä na jej osobnú a rodinnú situáciu. Pokiaľ však vrátenie alebo vyhostenie utečenca nie je možné, pretože by bol vystavený riziku, že budú porušené jeho základné práva zakotvené v článku 4 a článku 19 ods. 2 Charty, článok 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 nevyžaduje, aby zrušenie postavenia utečenca podliehalo vyváženiu medzi záujmom dotknutého členského štátu chrániť svoju spoločnosť a rizikami, ktoré bude znášať tento utečenec v prípade návratu do jeho krajiny pôvodu.

B. O možnosti prijať rozhodnutie o návrate v prípade uplatnenia zásady zákazu vrátenia alebo vyhostenia

120. Vnútroštátny súd sa svojou druhou otázkou vo veci C-663/21 v podstate pýta, či sa smernica 2008/115 má vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby bolo rozhodnutie o návrate prijaté voči štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorého postavenie utečenca bolo zrušené, pokiaľ je preukázané, že odsun tohto štátneho príslušníka je na základe zásady zákazu vrátenia alebo vyhostenia na neurčitú dobu vylúčený.

121. Článok 6 ods. 1 smernice 2008/115 stanovuje, že členské štáty vydajú rozhodnutie o návrate každého štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa neoprávnene zdržiava na ich území, bez toho, aby boli dotknuté výnimky uvedené v odsekoch 2 až 5 tohto článku.

122. Článok 8 ods. 1 tejto smernice stanovuje, že členské štáty prijímú všetky opatrenia potrebné na vykonanie rozhodnutia o návrate, ak sa neposkytla lehota na dobrovoľný odchod alebo sa nespĺnila povinnosť návratu v rámci tejto poskytnutej lehoty.

⁷⁰ Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Wathelet v spojených veciach M a i. (Odňatie postavenia utečenca) (C-391/16, C-77/17 a C-78/17, EU:C:2018:486, bod 129). V tejto súvislosti treba uviesť, že článok 3 smernice 2011/95 umožňuje členským štátom zaviesť výhodnejšie normy najmä pre určenie obsahu medzinárodnej ochrany, pokiaľ sú tieto normy zlučiteľné s touto smernicou.

⁷¹ Ako uviedol generálny advokát Wathelet vo svojich návrhoch v spojených veciach M a i. (Odňatie postavenia utečenca) (C-391/16, C-77/17 a C-78/17, EU:C:2018:486), „za predpokladu, že by členský štát v dôsledku uplatnenia týchto oprávnení [stanovených v článku 14 ods. 4 a 5 smernice 2011/95] odňal utečencovi prístup k určitej zdravotnej starostlivosti, také odňatie by mohlo porušiť článok 35 Charty (týkajúci sa práva na zdravie)“. Okrem toho, tento členský štát musí prihliadnúť na skutočnosť, že „najmä nemožno vylúčiť, že odmietnutie umožniť utečencovi vstup na pracovný trh po ukončení výkonu trestu, aj keď nemôže byť vyhostený do tretieho štátu, a teda je odkázaný zostať na neurčitý čas v členskom štáte azylu, by podľa okolností konkrétneho prípadu mohlo porušiť článok 7 Charty“ (bod 134).

123. Článok 9 ods. 1 písm. a) uvedenej smernice stanovuje, že členské štáty odložia odsun, ak by sa ním porušila zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia.

124. Článok 5 smernice 2008/115 okrem toho všeobecnejším spôsobom ukladá členským štátom povinnosť, aby pri vykonávaní tejto smernice dodržiavali zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia. Z praktického hľadiska článok 14 tejto smernice stanovuje určitý počet záruk v období pred návratom, najmä vo vzťahu k štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorých odsun sa odložil a ktoré im poskytujú určitú formu minimálneho postavenia v období, na ktoré sa odsun odložil.

125. Ako správne uvádza vnútroštátny súd, pokiaľ je odsun štátneho príslušníka tretej krajiny na neurčitú dobu nemožný, rozhodnutie o návrate prijaté voči nemu je teda od jeho prijatia až po odvolanie bez akéhokoľvek účinku, čo vysvetľuje pochybnosti vyjadrené týmto súdom pokiaľ ide o možnosť prijať toto rozhodnutie.

126. Na účely obhájenia stanoviska, podľa ktorého by rozhodnutie o návrate malo byť napriek tomu v takej situácii prijaté, účastníci konania vo veci C-663/21 odkazujú na rozsudok z 3. júna 2021, Westerwaldkreis⁷², v ktorom sa Súdny dvor domnieval, že členský štát, ktorý rozhodne, že nevydá povolenie na pobyt štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý sa na jeho území zdržiava neoprávnene, je povinný prijať rozhodnutie o návrate, a to aj v prípade, keď je tento štátny príslušník tretej krajiny chránený zásadou zákazu vrátenia alebo vyhostenia. Táto okolnosť odôvodňuje len odklad jeho odsunu, v súlade s článkom 9 ods. 1 smernice 2008/115 a je potrebné vylúčiť existenciu „prechodného postavenia“ štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí by sa nachádzali na území členského štátu neoprávnene, bez povolenia na pobyt a prípadne by sa na nich vzťahoval zákaz vstupu, ale voči ktorým by nebolo vydané žiadne platné rozhodnutie o návrate.⁷³ Treba však zdôrazniť, že tento rozsudok sa týkal osobitnej situácie, v ktorej ústredný problém súvisel s tým, že na štátneho príslušníka tretej krajiny sa vzťahoval zákaz vstupu na územie, pričom rozhodnutie o návrate prijaté voči nemu, ktoré ma daný zákaz doplniť, bolo zrušené. Odôvodnenie Súdneho dvora vychádzalo z tejto situácie, ktorá sa odlišuje od situácie, o ktorú ide vo veci C-663/21.

127. Okrem toho, hoci cieľom smernice 2008/115 je pri rešpektovaní základných práv a dôstojnosti dotknutých osôb zaviesť účinnú politiku odsunu a vydávania neoprávnene sa zdržiavajúcich príslušníkov tretích krajín⁷⁴, Súdny dvor za určitých okolností vylúčil prijatie rozhodnutia o návrate.

128. Súdny dvor tak spresnil, že právo na rodinný život môže brániť, pri uplatnení článku 5 smernice 2008/115, skôr samotnému prijatiu rozhodnutia o návrate, než jeho výkonu.⁷⁵

129. Navyše, v osobitnom prípade maloletých osôb bez sprievodcu sa Súdny dvor domnieval, že prijatie rozhodnutia o návrate by malo byť vylúčené na základe skutočností, ktoré môžu brániť odsunu maloletej osoby.⁷⁶

⁷² C-546/19, EU:C:2021:432.

⁷³ Pozri rozsudok z 3. júna 2021, Westerwaldkreis (C-546/19, EU:C:2021:432, body 57 až 59).

⁷⁴ Pozri najmä rozsudok z 20. októbra 2022, Centre public d'action sociale de Liège (Zrušenie alebo pozastavenie účinkov rozhodnutia o návrate) (C-825/21, EU:C:2022:810, bod 49 a citovaná judikatúra).

⁷⁵ Pozri rozsudok z 8. mája 2018, K.A. a i. (Zlúčenie rodiny v Belgicku) (C-82/16, EU:C:2018:308, bod 104).

⁷⁶ Pozri rozsudok zo 14. januára 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Návrat maloletej osoby bez sprievodcu) (C-441/19, EU:C:2021:9, body 51 až 56). Súdny dvor predovšetkým rozhodol, že „pred prijatím rozhodnutia o návrate musí dotknutý členský štát vykonať vyšetrovanie s cieľom konkrétne overiť, či je pre dotknutú maloletú osobu bez sprievodu v štáte návratu zabezpečené primerané prijatie“ a že „[v] prípade neexistencie zabezpečenia takeého prijatia nemôže byť voči uvedenej maloletej osobe vydané rozhodnutie o návrate podľa článku 6 ods. 1 tejto smernice [2008/115]“ (body 55 a 56).

130. Okrem toho v prípade štátnych príslušníkov tretej krajiny, ktorí požívajú medzinárodnú ochranu v inom členskom štáte, sa Súdny dvor domnieval, že pri absencii možnosti určiť tretiu krajinu, do ktorej by mohol byť vykonaný odsun, nemožno prijať žiadne rozhodnutie o návrate.⁷⁷

131. Po spresnení týchto prvkov treba na účely priamej odpovede na druhú otázku položenú vnútroštátnym súdom vo veci C-663/21 odkázať na najnovšiu judikatúru Súdneho dvora.

132. Súdny dvor vo svojom rozsudku z 22. novembra 2022, *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhostenie – Liečebná konopa)*⁷⁸, podľa mňa rozhodol o otázke vznesenej vnútroštátnym súdom.

133. Súdny dvor totiž pripomenul, že keďže štátny príslušník tretej krajiny spadá do pôsobnosti smernice 2008/115, v zásade musí podliehať spoločným normám a postupom stanoveným touto smernicou na účely jeho návratu, a to až do okamihu prípadnej legalizácie jeho pobytu.⁷⁹

134. Z tohto hľadiska z článku 6 ods. 1 smernice 2008/115 na jednej strane vyplýva, že ak sa preukáže neoprávnenosť pobytu, každý štátny príslušník tretej krajiny musí byť bez toho, aby boli dotknuté výnimky stanovené v odsekoch 2 až 5 uvedeného článku a pri prísnom dodržaní požiadaviek stanovených v článku 5 tejto smernice predmetom rozhodnutia o návrate, ktoré musí medzi tretími krajinami uvedenými v článku 3 bode 3 tejto smernice identifikovať tú krajinu, do ktorej má byť vyhostený.⁸⁰ Na druhej strane, členský štát nemôže vyhostiť neoprávneného sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny na základe článku 8 smernice 2008/115 bez toho, aby predtým prijal voči tomuto štátnemu príslušníkovi rozhodnutie o návrate, a to pri dodržaní hmotnoprávnych a procesných záruk, ktoré táto smernica zavádza.⁸¹

135. Súdny dvor však tiež spresnil, že článok 5 smernice 2008/115, ktorý predstavuje všeobecné pravidlo záväzné pre členské štáty hneď po implementácii tejto smernice, ukladá príslušnému vnútroštátnemu orgánu povinnosť, aby vo všetkých fázach konania o návrate dodržiaval zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia, zaručenú ako základné právo v článku 18 Charty v spojení s článkom 33 Ženevského dohovoru, ako aj v článku 19 ods. 2 Charty. Platí to najmä vtedy, keď tento orgán zamýšľa po vypočutí dotknutej osoby prijať voči nej rozhodnutie o návrate.⁸²

136. Súdny dvor z toho vyvodil, že článok 5 smernice 2008/115 teda bráni tomu, aby sa voči štátnemu príslušníkovi tretej krajiny vydalo rozhodnutie o návrate, ak sa toto rozhodnutie týka – ako krajiny, do ktorej má byť navrátený – krajiny, v ktorej existujú závažné a preukázané dôvody domnievať sa, že v prípade výkonu tohto rozhodnutia bude tento štátny príslušník vystavený skutočnému riziku zaobchádzania, ktoré je v rozpore s článkom 18 alebo článkom 19 ods. 2 Charty.⁸³

137. Súdny dvor v tejto súvislosti pripomenul, že podľa tohto posledného uvedeného ustanovenia nikoho nemožno vyhostiť do štátu, v ktorom existuje vážne riziko, že bude vystavený nielen trestu smrti, ale aj mučeniu alebo neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu v zmysle článku 4

⁷⁷ Pozri rozsudok z 24. februára 2021, M a i. (Presun do členského štátu) (C-673/19, EU:C:2021:127, body 42 a 45).

⁷⁸ C-69/21, ďalej len „rozsudok *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhostenie – Liečebná konopa)*“, EU:C:2022:913.

⁷⁹ Pozri najmä rozsudok *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhostenie – Liečebná konopa)* (bod 52 a citovaná judikatúra).

⁸⁰ Pozri najmä rozsudok *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhostenie – Liečebná konopa)* (bod 53 a citovaná judikatúra).

⁸¹ Pozri najmä rozsudok *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhostenie – Liečebná konopa)* (bod 54 a citovaná judikatúra).

⁸² Pozri najmä rozsudok *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhostenie – Liečebná konopa)* (bod 55 a citovaná judikatúra).

⁸³ Pozri rozsudok *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhostenie – Liečebná konopa)* (bod 56).

Charty. Zákaz neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestov upravený v tomto článku má absolútnu povahu, keďže je úzko spojený s rešpektovaním ľudskej dôstojnosti upravenej v článku 1 Charty.⁸⁴

138. Podľa Súdneho dvora z toho vyplýva, že ak existujú závažné a preukázané dôvody domnievať sa, že štátny príslušník tretej krajiny, ktorý sa neoprávnene zdržiava na území členského štátu, bude v prípade návratu do tretej krajiny vystavený skutočnému riziku neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania v zmysle článku 4 Charty v spojení s jej článkom 1 a s jej článkom 19 ods. 2, nemožno voči tomuto štátnemu príslušníkovi vydať rozhodnutie o návrate do tejto krajiny, pokiaľ takéto riziko pretrváva.⁸⁵ Rovnako odsun uvedeného štátneho príslušníka nie je počas tohto obdobia možný, ako to okrem iného výslovne stanovuje článok 9 ods. 1 smernice 2008/115.⁸⁶

139. Domnievam sa preto, že z rozsudku Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhostenie – Liečebná konopa) jasne vyplýva, že článok 5 smernice 2008/115, v spojení s článkami 1 a 4 Charty, ako aj s jej článkom 19 ods. 2 sa má vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby bolo prijaté rozhodnutie o návrate voči štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorého postavenie utečenca bolo zrušené, pokiaľ je preukázané, že odsun tohto štátneho príslušníka je na neurčitú dobu vylúčený z dôvodu zásady zákazu vrátenia alebo vyhostenia.

IV. Návrh

140. Vzhľadom na všetky vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré položili Verwaltungsgerichtshof (Najvyšší správny súd, Rakúsko) vo veci C-663/21 a Conseil d'État (Štátna rada, Belgicko) vo veci C-8/22 takto:

1. Článok 14 ods. 4 písm. b) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany

sa má vykladať v tom zmysle, že:

- dôvod zrušenia postavenia utečenca stanovený v tomto ustanovení môže členský štát uplatniť, len ak preukáže, že na jednej strane dotknutá osoba bola právoplatne odsúdená za obzvlášť závažný trestný čin a na druhej strane, že táto osoba predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť tohto členského štátu,
- dôvod zrušenia postavenia utečenca uvedený v tomto ustanovení môže členský štát uplatniť len ak preukáže, že dotknutá osoba predstavuje skutočné, existujúce a dostatočne vážne nebezpečenstvo pre spoločnosť tohto členského štátu a
- pokiaľ členský štát uplatňuje možnosť zrušenia postavenia utečenca, ktorá je stanovená v článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95, musí dodržiavať základné práva zaručené Chartou základných práv Európskej únie, ako aj zásadu proporcionality. Z tohto dôvodu musí tento členský štát pred rozhodnutím o zrušení postavenia utečenca podľa tohto

⁸⁴ Pozri najmä rozsudok Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhostenie – Liečebná konopa) (bod 57).

⁸⁵ Pozri rozsudok Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhostenie – Liečebná konopa) (bod 58).

⁸⁶ Pozri rozsudok Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhostenie – Liečebná konopa) (bod 59).

ustanovenia dať do rovnováhy na jednej strane záujem chrániť svoju spoločnosť a na druhej strane záujem dotknutej osoby zachovať svoje postavenie utečenca vzhľadom na následky, ktoré by jeho zrušenie mohlo mať najmä na jej osobnú a rodinnú situáciu. Pokiaľ však vrátenie alebo vyhostenie utečenca nie je možné, pretože by bol vystavený riziku, že budú porušené jeho základné práva zakotvené v článku 4 a článku 19 ods. 2 Charty základných práv, článok 14 ods. 4 písm. b) smernice 2011/95 nevyžaduje, aby zrušenie postavenia utečenca podliehalo vyváženiu medzi záujmom dotknutého členského štátu chrániť svoju spoločnosť a rizikami, ktoré bude znášať tento utečenec v prípade návratu do jeho krajiny pôvodu.

2. Článok 5 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území, v spojení s článkami 1 a 4 Charty základných práv, ako aj s jej článkom 19 ods. 2,

sa má vykladať v tom zmysle, že:

bráni tomu, aby bolo prijaté rozhodnutie o návrate voči štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorého postavenie utečenca bolo zrušené, pokiaľ je preukázané, že odsun tohto štátneho príslušníka je na neurčitú dobu vylúčený z dôvodu zásady zákazu vrátenia alebo vyhostenia.